

IV. Sądownictwo

A. Przegląd Orzecznictwa

ORZECZNICTWO KARNE SĄDU NAJWYŻSZEGO (B. ZABÓR ROSYJSKI)

Kodeks karny.

Art. 54. Jak wynika i z treści i z konkluzji skargi apelacyjnej urzędu prokuratorskiego, prokurator domagał się uznania oskarżonego winnym przestępstwa, zagrożonego przez cz. III. art. 581 K. K., a więc przestępstwa cięższego, opatrzonego surowszą sankcją karną, niż to, za które oskarżony, wbrew wnioskowi aktu oskarżenia, skazany został przez sąd I instancji (z cz. II. art. 616 K. K.), i jednocześnie w tejże skardze apelacyjnej wniósł o „stosowny do cz. III. art. 581”, a więc surowszy wymiar kary. Sąd Apelacyjny nie uwzględnił wprawdzie wniosku o zmianę kwalifikacji, lecz wobec zawartego w skardze apelacyjnej żądania surowszej kwalifikacji i surowszej dla oskarżonego represji karnej, miał uzasadnioną podstawę, bez pogwałcenia przepisów art. 889 i 891 U. P. K., do zwiększenia represji karnej przez uchylenie orzeczonego wyrokiem I instancji zaliczenia aresztu zapobiegawczego. Jak to już wyjaśnił Sąd Najwyższy (96/26), w razie zaskarżenia wyroku instancji pierwszej w drodze złożenia przez urząd prokuratorski lub oskarżyciela prywatnego skargi apelacyjnej z żądaniem zwiększenia kary, warunkiem zwiększenia kary nie jest ani przyjęcie przez sąd zaprojektowanej w skardze apelacyjnej nowej kwalifikacji, ani nawet motywy apelacji, lecz jedynie sam fakt istnienia w apelacji żądania powiększenia kary, a żądanie takie w danym wypadku istniało niewątpliwie i mogło przeto powodować wszelkiego rodzaju obostrzenie represji karnej w granicach ustawowych, a więc i pozbawienie oskarżonego dobrodziejstwa, wypływającego z art. 54 K. K. (O. z d. 16. IX. 1929. II K. § 2. 667/29).

Ustawa o państwowym podatku przemysłowym z d. 15 lipca 1925 (poz. 550).

Dz. VI. lit. A. cz. II załącznika do art. 23. Skarga kasacyjna oskarżonego zarzuca wyrokowi, że sąd osobiste zajęcie przemysłowe oskarżonego, polegające, zdaniem skargi, na zwykłym pośrednictwie handlowym, bezpodstawnie uznał za przedsiębiorstwo ekspedycyjno-przewozowe w rozumieniu rozdziału VI lit. A. cz. II załącznika do art. 23 ustawy o państwowym podatku przemysłowym. W tej mierze, jak to widać z treści wyroku, sąd ustalił, że oskarżony „posiadał plac na skład przy stacji kolejowej, miał pomocników do swoich operacyj i nadawał towary od swego imienia”. Ustalenia te sąd oparł na znajdujących się w sprawie dokumentach, a mianowicie na pokwitowaniu kasy tejże stacji kolejowej z otrzymania od oskarżonego czynszu dzierżawy za plac i informacji Izby Skarbowej o sprzedaniu przez oskarżonego d. 13 grudnia 1927 10.000 klg fasoli do Łotwy. Okoliczności te sąd uznał za cechy przedsiębiorstwa ekspedycyjno-przewozowego drugiej kategorii. Powstaje zatem pytanie, czy sąd miał podstawy prawne do uznania czynności oskarżonego za przedsiębiorstwo ekspedycyjno-przewozowe w rozumieniu dz. VI lit. A załącznika do art. 23 ustawy o państwowym podatku przemysłowym? Przedewszystkiem należy ustalić różnicę pomiędzy przedsiębiorstwem pośrednictwa handlowego w rozumieniu dz. VI lit. A, a pośrednictwem przewidzianem w lit. D cz. III załącznika do art. 23 ustawy. Różnica polega na tem, że za pośredników handlowych, wymienionych w ust. II b lit. D cz. III ustawa uznaje osoby, trudniące się *osobiście* pośrednictwem, jako *zajęciem przemysłowym*, bez utrzymywania biur i składów, przez przedsiębiorstwa zaś i biura pośrednictwa handlowego ustawa rozumie zakłady, posiadające pewną organizację. Jaka to powinna być organizacja, ani w ustawie, ani w przepisach wykonawczych do niej niema żadnych wskazówek. Do odnośnych przepisów ustawy rosyjskiej, stanowiącej pierwowzór dla naszej ustawy o podatku przemysłowym, istniały wyjaśnienia b. rosyjskiego ministerstwa skarbu i b. senatu, a mianowicie: pierwsze z nich cechę, różniącą oddziały i agencje przedsiębiorstw komisowych i przewozowych od agentur upatrywało w posiadaniu przez oddziały i agencje składów i innych specjalnych zakładów, oraz organizację agencji w osobach agenta, kasjera i pracownika biurowego; b. zaś senat rosyjski, w orzeczeniu z d. 5 lipca 1902 Nr. 6082, za cechę zewnętrzną oddziału lub filji przedsiębiorstwa przewozowego, świadczącą o istnieniu w danej miejscowości takiego oddziału, uznał szczególną organizację, przy której operacyj dokonywano

w imieniu firmy stale i niezależnie od osobistego składu personelu oddziału, przyczem znamieniem organizacji było wykonywanie przez oddzielne osoby następujących poszczególnych zajęć: 1) ogólne zarządzanie wszystkimi sprawami przedsiębiorstwa (agent), 2) zarządzanie kasą (kasjer) i 3) prowadzenie korespondencji i ksiąg (pracownik biurowy, buchalter). W każdym więc razie, jako zasadę, należy uznać, że obowiązująca ustawa o podatku przemysłowym czynności pośrednika handlowego, nie mającego wyraźnego charakteru osobistego zajęcia przemysłowego, uważa za przedsiębiorstwo, wymienione w dz. VI lit. A. Sąd ustaliwszy, że oskarżony dzierżawił plac na skład towarów i korzystał z pomocy innych osób przy wykonywaniu czynności pośrednictwa, tem samem ustalił, że te czynności nie miały charakteru zajęcia przemysłowego, lecz stanowiły przedsiębiorstwo pośrednictwa handlowego. Kwestja jakiego rodzaju było to przedsiębiorstwo: ekspedycyjno-przewozowe, przewozowe, czy tylko biurem pośrednictwa handlowego, jest drugorzędną i obojętną dla sprawy, gdyż w każdym razie, przy ustaleniach sądu, oskarżony miał obowiązek wykupienia świadectwa przemysłowego nie dla zajęcia przemysłowego, lecz dla przedsiębiorstwa, przewidzianego w dz. VI lit. A. (O. z d. 10. IX. 1929. II K. § 2. 502/29).

Ustawa karna skarbowa z d. 2 sierpnia 1926 (poz. 609).

Art. 57. Art. 57 U. K. S. nie uzależnia karalności przewidzianych w nim wykroczeń ani od celów uprawy, czy pielęgnowania tytoniu, ani od ilości roślin tytoniowych, wobec czego oparcie wyroku uniewinniającego na tem, iż tytoń stanowił „ozdobę klombu”, oraz, że nie stanowił „plantacji”, zawiera obrazę art. 57 U. K. S. (Idem. 668/29).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 26 marca 1927 o monopolu spirytusowym (poz. 289).

Art. 27. P. b art. 27 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 26 marca 1927 o monopolu spirytusowym (poz. 289) zawiera zakaz sprzedawcom „zmieniać zawartość alkoholu”, nie mówi zaś nic o sprzedaży wódek ze zmniejszoną zawartością alkoholu, kwestja więc, czy oskarżony jedynie przechowywał, czy też i sprzedawał wódkę o zmniejszonej mocy, jest obojętną pod kątem widzenia odpowiedzialności za pogwałcenie przytoczonego wyżej przepisu Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej (Idem. 654/29).

Ustawa o amnestji z d. 22 czerwca 1928 (poz. 641).

Art. 10. Ani treść art. 10 ustawy o amnestji z d. 22 czerwca 1928, ani żaden inny przepis tejże ustawy nie uprawnia do wniosku, by ustawodawca, pozostawiając słusznemu uznaniu sędziowskiemu łagodzenia kary łącznej ze zbiegu przestępstw, ulegających amnestji, z przestępstwami, amnestji nie ulegającymi lub ulegającymi w mniejszym stopniu, miał na względzie danie w tych szczególnych wypadkach sądowi uprawnień do łagodzenia kar, czy to ponad normy, przepisane w poszczególnych artykułach tejże ustawy amnestyjnej, czy to z przekroczeniem istniejącego w niej zakazu stosowania amnestji do danego przestępstwa. Wyżej przytoczony pogląd jest jedynie słuszną wykładnią przepisu art. 10 ustawy o amnestji z d. 22-go czerwca 1928, na co wskazuje i ta ogólna zasada kodeksowa, zawarta w art. 60—66 K. K., a przez ustawę o amnestji w niczem nie naruszona, że popełnienie przez oskarżonego więcej, niż jednego przestępstwa, jest zawsze okolicznością obciążającą, mogącą skutkować tylko surowszą represją karną, przyjęcie więc wniosku, jakoby bieg przestępstw, powodujący łączną za nie karę, uprawniał, w myśl art. 10 ustawy o amnestji, do złagodzenia łącznej kary poniżej tego wymiaru, jaki orzeczono za wchodzące w skład wyroku łącznego przestępstwo, wyłączone z pod amnestji, znalazłoby się w jaskrawej sprzeczności z powołaną wyżej ogólną zasadą kodeksową, stwarzając wyraźny stan uprzywilejowania w warunkach, które, wręcz przeciwnie są przez kodeks uznane za podstawę do surowszej represji karnej. Skoro więc sąd uznał, iż do czynu oskarżonego z art. 578 K. K., za który wymierzono mu karę pięciu lat więzienia (d. p.), amnestja nie może być zastosowana, to wobec faktu, iż kara za to przestępstwo, jako najcięższa z wymienionych oskarżonemu, została, w myśl art. 60 K. K., uznana za pochłaniającą wszystkie inne kary za poszczególne przestępstwa, t. j. stała się karą łączną, złagodzenie jej z mocy ustawy o amnestji jest uchycieniem art. 10 ustawy w związku z p. „i” art. 9 ustawy o amnestji. (O. z d. 7. XI. 1929. II K. 2 §1163/29).

Art. 18. W myśl art. 18 ustawy o amnestji z d. 22 czerwca 1928, od decyzji, umarzającej sprawę, można wnieść zażalenie za pośrednictwem sądu, który wydał decyzję, tylko do sądu w toku instancji przełożonego, który rozstrzyga ostatecznie. Wobec powyższego, decyzje Sądu Okręgowego, jako odwoławczego, zapadłe wskutek skarg na postanowienia sądów pokoju w przedmiocie zastosowania ustawy amnestyjnej, dalszemu zaskarżeniu nie ulegają, a przeto i od decyzji Sądu Okręgowego, który zatwierdził decyzję Sądu Pokoju, umarzającą na zasadzie amnestji postępowanie karne

w sprawie niniejszej, prawo skargi Nadleśnictwu nie służyło, wobec czego skarga ta rozpoznaniu Sądu Najwyższego nie ulega. (O. z d. 5. IX. 1929. II K. 2 § 646/29).

Ustawa postępowania karnego.

Art. 166. Protokół rozprawy sądowej nie zawiera wzmianki o tem, iżby oskarżony złożył na piśmie ostatnie słowo, ani iżby mu je zwrócono; gdyby zaś istotnie tak było, to decyzja sądu w tej mierze byłaby słuszna, jako oparta na art. 164 i 625 w związku z art. 118 U. P. K. (O. z d. 10. IX. 1929. II K. 2 § 554/29).

Art. 388. Aczkolwiek przerwa w komunikacji jest uznana za przyczynę prawną, mogącą usprawiedliwiać niestawiennictwo stron i świadków (ust. 2 art. 388 U. P. K.), jednakże musi to być przerwa, spowodowana przeszkodami, nieprzewidywanymi, co wynika jasno z treści ust. 2 art. 388 U. P. K. W danym wypadku nic nie wskazuje i oskarżony nie udowodnił, by wskutek mrozów i śniegów ustała wszelka komunikacja między siedzibą Sądu Okręgowego, a miejscem zamieszkania oskarżonego, bądź też, żeby oskarżony nie był w możności zgłoszenia w jakiegokolwiek drodze prośby o odroczenie sprawy z uzasadnieniem wynikłych trudności w komunikacji. Zatem Sąd Okręgowy, nie mając ani prawnych powodów do odroczenia rozprawy, ani prośby oskarżonego o odroczenie tejże rozprawy, wydał wyrok w warunkach, które w niczem ustawy nie obrażają. (O. z d. 16. IX. 1929. II K. 2 § 615/29).

Kodeks postępowania karnego.

Art. 450. Skarga incydentalna na odmowę przyjęcia kasacji, zarówno jako przewidziana przez art. 893 U. P. K., jak i z mocy art. 450 K. P. K., pod rządem nowej ustawy, ulega rozpoznaniu Sądu Najwyższego. Jednak niezbędnem staje się rozważenie, czy ulega ona rozpoznaniu według dotychczasowych przepisów U. P. K., czy też według zasad K. P. K., a to z uwagi na treść art. 52 i 53 przepisów wprowadzających K. P. K. Zarówno z treści samej tej skargi, jak z treści skargi skarżącego z d. 15. marca 1929 i odnośnej decyzji Sądu Apelacyjnego z d. 27 marca 1929, od której to decyzji oskarżony odwołał się do Sądu Najwyższego ze skargą kasacyjną, przez Sąd Apelacyjny nie przyjętą, wynika, iż w nie uwzględnionej przez Sąd Apelacyjny skardze skarżący domagał się od Sądu Apelacyjnego, by Sąd ten spowodował zmodyfikowanie powziętej przez Sąd Okręgowy decyzji, której mocą w d. 5 czerwca 1926 przekazał Prokuratorowi Okręgowemu skargę skarżącego, zawierającą żądanie wdrożenia postępowania karnego przeciwko sprawcom

falszywego oskarżenia go o fałszowanie dokumentu. W skardze, z którą pierwotnie skarżący zwrócił się bezpośrednio do Sądu Okręgowego, powodując decyzję tegoż Sądu w d. 2 marca 1929, pozostawiającą skargę tę bez rozpoznania, skarżący domagał się, by Sąd Okręgowy tak zmodyfikował decyzję z d. 5 czerwca 1926, iżby ze zmienionej, względnie nowej decyzji tegoż Sądu, wypływał dla Prokuratora Okręgowego nakaz wdrożenia żadanego postępowania karnego, lecz, jak zaznaczono wyżej, żądanie to pozostawione zostało, bez rozpoznania. Zatem przedmiotem decyzji Sądu Apelacyjnego z d. 27 marca 1929 była skarga skarżącego na odmowę Sądu Okręgowego uwzględnienia takiej jego prośby, którą, jak to słusznie orzekł Sąd Apelacyjny, nie mogła być przedmiotem jakichkolwiek zarządzeń i orzeczeń instancji sądowych, gdyż Sądy nie są władne nakazywać prokuratorom wdrażania postępowań karnych, a nie wdrożenie, względnie umorzenie przez prokuratora wszczętego dochodzenia może ulec kontroli Sądu Apelacyjnego i może spowodować obowiązujące prokuratora zarządzenie tegoż Sądu nie inaczej, jak w trybie art. 287⁸, względnie w trybie art. 277, 528 i 538 U. P. K. (gdy już śledztwo przeprowadzono), na co Sąd Apelacyjny wskazał skarżącemu w swej decyzji z d. 27 marca 1929. Zatem Sąd Apelacyjny ani w przedmiocie samego dochodzenia karnego, którego się skarżący domagał, ani w przedmiocie podniesionych przez skarżącego zarządzeń prokuratora we wspomnianej wyżej decyzji z d. 27 marca 1929 nie orzekał, słusznie uznawszy, jak to powyżej zaznaczono, że nie jest do tego przez ustawę uprawniony, nie mógł przeto, wbrew zdaniu skarżącego, zamknąć mu tą decyzją drogi do uzyskania wyroku, przeciwnie zaś, oddalając skargę, pocieszył skarżącego, że nie ma on podstawy do uważania kwestji wdrożenia żadanego odchodzenia karnego za ostatecznie przesądzoną na jego niekorzyść, skoro nie wyczerpał przysługujących mu właściwych środków odwoławczych, odmiennych obecnie z mocy obowiązującego już K. P. K., niż były pod rządem uchylonej U. P. K. Ze względu na ustalony wyżej przedmiot i istotę zażalenia, wniesionego przez skarżącego do Sądu Apelacyjnego i powodującego decyzję tegoż Sądu z d. 27 marca 1929, należy uznać, iż niniejsza skarga incydentalna, zaskarżająca nieprzyjęcie kasacji za decyzję Sądu Apelacyjnego z d. 27 marca 1929, ulega rozpoznaniu według zasad K. P. K. (w myśl art. 53 przepisów, wprowadzających K. P. K.). Ponieważ K. P. K. nie przewiduje zaskarżania do Sądu Najwyższego żadnych innych postanowień Sądu Apelacyjnego prócz odmowy przyjęcia kasacji i w przedmiocie wynagrodzenia za niesłuszne skazanie (art. 448—450 K. P. K.), przeto uznać należy,

iż wniesiona przez skarżącego skarga kasacyjna na decyzję Sądu Apelacyjnego z d. 27 marca 1929 nie jest przewidziana w K. P. K. (podobnie jak nie była przewidziana i przez U. P. K.), a zatem rozpoznawana przez Sąd Najwyższy skarga incydentalna nie może być uwzględniona, skoro skarga kasacyjna nie dotyczy żadnego z wymienionych w art. 450 K. P. K. wypadków. (Idem. 968/29).

Piotr Leśniowski,
Sędzia Sądu Najwyższego

ORZECZNICTWO KARNE SĄDU NAJWYŻSZEGO (B. ZABÓR AUSTRIACKI)

§ 2 lit. g) i 335 u. k.

601. Jeżeli sąd nie znalazł podstawy do przyjęcia przedmiotowych warunków obrony koniecznej, rzeczywistej lub putatywnej, to nie ma też podstawy do przyjęcia warunków przekroczenia granic obrony koniecznej. (24. października 1929, II. 3 K. 318/29).

§ 8 u. k.

602. Czynności, podjęte poprzednio bezskutecznie w zamiarze morderczym przeciw osobie, na której następnie ten sam sprawca dokonał ostatecznie zbrodni morderstwa, nie mają samodzielnego bytu jako osobne przestępstwo. (29. sierpnia 1929 II. 3 K. 362/29).

§ 134 u. k.

603. Określenie winy oskarżonego wyrażeniami ustawowemi z § 134 u. k. oznacza bezpośrednie sprawstwo. (12. września 1929, II. 3 K. 374/29).

§ 181 u. k.

604. Gmina, jako podstawowa jednostka organizacji państwowej, jest instytucją prawa publicznego i sprawując czynności, odnoszące się do ogółu mieszkańców gminy (n. p. prowadząc przedsiębiorstwa użyteczności publicznej), wykonywa czynności rządu bez względu na to, czy czynności te byłyby wpływem własnego czy też poruczonego zakresu działania. (18. lipca 1929, II. 3 K. 254/29)

§ 197 i 199 lit. d) u. k.

605. Dla rozstrzygnięcia, czy chodzi o dokument publiczny czy prywatny, decydującem jest, czy dokument sporządziła władza publiczna lub zakład publiczny w granicach swego urzędowego za-

kresu działania i w przepisanej formie, a nie to, czy pieczęć, znak i t. p. posiada charakterystyczne dla tej władzy cechy n. p. godło państwowe, nazwę tej władzy i t. d. (24. maja 1929, II. Kr. 469/28).

606. Szkodę może stanowić także utracony zysk, jeżeli uszkodzony nabył już prawo do zysku i miał tytuł do dochodzenia tego prawa, (ibidem).

Art. 5 u. k. s.

607. Wina nieумыślna, o której mówi art. 5 u. k. s., może polegać na niedbalstwie (także w nadzorze), ale nie na zwykłej pomyłce (28. października 1929, II. 3 K. 398/29).

Art. 63 u. k. s.

608. Kto przywozi z zagranicy wyroby tytoniowe o wadze, nieprzewyższającej 1 kg. a przeznaczone dla użytku osobistego, ten nie narusza zakazu przywozu tytoniu, nie popełnia więc przestępstwa z art. 63 i 46 u. k. s.; jeżeli jednak uchyla się od zapłaty należności celnej z winy umyślnej, staje się winnym uszczuplenia należności celnej i popełnia przestępstwo z art. 63 i 45 u. k. s., chyba, że chodzi o drobne ilości, określone w art. 16 ust. o monop. tyt. (6. czerwca 1929, II. 3 K. 120/29).

Art. 64 u. k. s.

609. W części pierwszej art. 64 u. k. s. chodzi o tytoń, sprowadzony z zagranicy nielegalnie, posiadacz którego nie ma świadomości nielegalnego sprowadzenia, nie może jednak udowodnić, że go nabył z zachowaniem warunków, określonych w art. 5 lit. b) ust. o monop. tyt.

Natomiast część druga art. 64 u. k. s. zagraża karą posiadaczowi surowca lub wyrobów tytoniowych, choćby legalnie nabytych lub sprowadzonych z zagranicy, jeżeli posiadacz taki nie może wykazać, że odpłatne ich zbycie i nabycie nastąpiło za zezwoleniem władzy skarbowej w myśl art. 5 lit. f) ust. o monop. tyt. — Przestępstwo to nie polega zatem na uszczupleniu dochodu Skarbu Państwa ani na naruszeniu zakazu przywozu, lecz wykracza jedynie przeciw nakazowi uzyskania zezwolenia władzy skarbowej. (ibidem).

Art. 66 i 90 u. k. s.

610. Zakupno wódki lub tytoniu na zlecenie i dla innych osób, a nie na swój rachunek, nie jest prowadzeniem sprzedaży, lecz usługą, polegającą na pośrednictwie w zakupie rzeczonych artykułów, niepodpadającym pod przepisy art. 90 i 66 u. k. s. (28. października 1929, II. 3 K. 488/29).

Art. 90 i 97 u. k. s.

611. Naruszenie przepisów, wydanych w przedmiocie sprzedaży spirytusu na cele lecznicze i domowe, ulega karze według ogólnego postanowienia karnego art. 97 i nie stanowi przestępstwa z art. 90 u. k. s. (11. lipca 1929, II. 3 K. 182/29).

Art. 92 i 97 u. k. s.

612. Sprzedaż spirytusu, wyprodukowanego na cele domowe i lecznicze, ulega karze z art. 97 u. k. s., jeżeli sprzedaż nastąpiła do celów domowych i leczniczych, ale w innym stanie, niż został wypuszczony przez Dyрекcję Monopolu Spirytusowego. Natomiast sprzedaż takiego spirytusu w celu spożycia jako napoju może stanowić przestępstwo z art. 92 u. k. s. w razie naruszenia wymienionych w tym artykule przepisów monopolowych. (19. sierpnia 1929, II. 3 K. 323/29).

Art. 92 u. k. s.

613. Zbieg przestępstwa skarbowego z art. 92 u. k. s. z oszustwem jest możliwy. (24. czerwca 1929, II. 3 K. 178/29).

Sacharyna.

614. Zakaz sprzedaży sacharyny obejmuje także sacharynę, nabytą legalnie przed dniem 1. stycznia 1928. (4. lipca 1929, II. 3 K. 205/29).

§ 14 rozp. o postąp. celnem.

615. Podróżny ma zgłosić towar ustnie przed rewizją celną a nie w toku rewizji. (23. września 1929, II. 3 K. 352/29).

§ 44 p. k.

616. Ustanowienie obrońcy może nastąpić także ustnie wobec sądu i to nie tylko przez wyraźne, formalne oświadczenie, ale także dorozumiane przez takie zachowanie się oskarżonego, które nie budzi wątpliwości, że obrońca występuje zgodnie z jego wolą. (2-go lipca 1929, II. 3 K. 344/29).

§ 344, l. 9 p. k.

617. Nie ma sprzeczności w dyktynie już z tego powodu, że przysięgli, z pośród dwóch oskarżonych o współsprawstwo morderstwa, co do jednego potwierdzili pytanie o zbrodnię morderstwa a co do drugiego pytanie o zbrodnię zabójstwa. (26. września 1929, II. 3 K. 358/29).

§ 371 p. k.

618. Sąd, skazując za zbrodnię oszustwa z § 197 i 199 lit. a) u. k. (fałszywa przysięga), powinien w wyroku stwierdzić nieważność przysięgi; sąd karny nie jest jednak uprawniony do orzeczenia, że tę przysięgę „należy uważać za niewykonaną”. (2. marca 1927, Kr. 316/26).

Art. 51 przep. wpraw. k. p. k.

619. Zdanie drugie art. 51 przep. wpraw. k. p. k. nie odnosi się do przypadków odroczenia rozprawy w myśl ustępu drugiego § 276 p. k. z r. 1873. Takie odroczenie stanowi tylko przerwę, która nie usuwa ciągłości rozprawy, rozpoczętej przed dniem 1-go lipca 1929 r. (16. września 1929, II. 3 K. 388/29).

J. Prokopowicz,

Pierwszy Prokurator Sądu Najwyższego.

ORZECZNICTWO KARNE SĄDU NAJWYŻSZEGO
(B. ZABÓR PRUSKI)

I. Kodeks karny z 1871 r.

§ 59 K. K.

Przyjęciu współsprawstwa nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że skutkiem podziału ról na podstawie wyraźnego, czy też milczącego porozumienia czynności poszczególnych uczestników nie są identyczne, o ile tylko każdy z nich czynności drugiego obejmuje swą świadomością i swym własnym zamiarem. (3. X. 29, 449/29, OSP. VIII, 595).

§ 59 K. K.

Błąd faktyczny wyklucza przypisalność czynu przestępnego o tyle, o ile właśnie błędu tego nie należy sprawcy poczytywać za niedbalstwo. (20. IX. 29, 423/29, OSP. VIII, 594).

§ 74 K. K.

1. Nie wchodzi w grę przestępstwo ciągłe, gdy działanie polega na ogólnem i bliżej nieskonkretyzowanem postanowieniu popełnienia analogicznych czynów przy podobnych nadarzających się sposobnościach. (18. X. 29, 401/29).

2. Do czynu ciąglego popełnionego na obszarze dwu dzielnic Rzplitej stosować należy „principium legis severioris”. (Uchw. zespołu 7 sędziów 17. X. 442/29).

§§ 74, 49, 246, 259 K. K.

Zbieg wieloczynowy pomocnictwa do przywłaszczenia i paserstwa jest możliwy, jeżeli w chwili popełnienia paserstwa czynność składająca się na pomoc do przywłaszczenia została już zakończona a działanie przestępne z § 259 K. K. opierało się na samoistnym zamiarze. (10. X. 29, 260/29).

§ 154 K. K.

1. Zbrodnia z § 154 K. K. popełniona przez zatajenie, w czasie zeznawania pewnych okoliczności, polega na tem, że sprawca bądź świadomie zamilcza pewne okoliczności mimo skierowanego doń w tym przedmiocie wyraźnego zapytania, bądź też w razie ogólnikowego pytania, co mu jest w sprawie wiadome, świadomie nie przytacza okoliczności, co do których zdawał sobie sprawę, że ze względu na charakter sprawy, mają one dla niej istotne znaczenie. (3. X. 29, 482/29; OSP. VIII, 596).

2. Do skazanego z § 154 K. K. za złożenie fałszywego zaprzysiężonego świadectwa zaprzeczającego obcowania cielesnego w okresie koncepcyjnym z matką nieślubnego dziecka § 157/1 1. 1. K. K. wówczas może mieć zastosowanie, gdy w chwili obcowania cielesnego był on żonaty, w tym bowiem wypadku zeznanie prawdy *ceteris paribus* mogło spowodować ściganie oskarżonego o występki z § 172 K. K. (3. X. 29, 394/29).

§ 163 K. K.

Dla skazania z § 163 K. K. wystarczające są ustalenia: a) że przysięga sprzeczna jest ze stanem faktycznym; b) że oskarżony nie wie o tem, iż składa przysięgę fałszywą; c) że powodem tej nieświadomości oskarżonego jest niedbalstwo. (24. X. 29, 510/29).

§ 176/1. 3 K. K.

„Dotykanie” nie jest jednoznaczne z „połączeniem” organów płciowych. „Połączenie” zachodzi dopiero wtedy, gdy członek męski włożony zostanie choćby częściowo do pochwy. Gdy zaś członek jedynie z zewnątrz dotyka niewieścich organów płciowych, to nie jest to jeszcze cielesnem obcowaniem, lecz jedynie czynem lubieżnym, czynem nierządym, który, o ile jest dokonany z osobami, nie mającemi lat 14, uzasadnia ukaranie w myśl § 176/1 1. 3 K. K.” (7. X. 29, 521/29).

§ 240 K. K.

Bezprawność zniewolenia w rozumieniu § 240 K. K. nie odnosi się do zamierzonego celu, lecz do środków, jakich sprawca do osiągnięcia uprawnionego nawet celu używa. Bezprawność środ-

ków (gwałt, groźba zbrodnią lub występkiem) odpaść może tylko wówczas, gdy sprawca na podstawie szczególnych przepisów ustawowych uprawniony jest do zniewolenia zapomocą gwałtu albo groźby zbrodnią lub występkiem. (3. X. 29, 449/29, OSP. VIII, 595).

§ 246 K. K.

Istotnem znamieniem występku z § 246 K. K. wogóle a § 350 K. K. w szczególności jest bezprawne przywłaszczenie sobie rzeczy ruchomej. (10. X. 29 438/29), OSP. VIII, 598).

§ 249 K. K.

1. Cechą przestępstwa z § 249 K. K. jest między innymi zamiar bezprawnego przywłaszczenia sobie cudzej rzeczy ruchomej; w razie skazania za to przestępstwo musi być tedy ustalona świadomość sprawcy, że przywłaszcza sobie bezprawnie cudzą rzecz. (18. VI. 29, 317/29).

2. Skazanie za rozbój (§ 249 K. K.) wymaga ustalenia, że działanie sprawcy skierowane było na zabór cudzej rzeczy ruchomej. (3. X. 29, 449/29, OSP. VIII. 595).

§ 254 K. K.

Nie może być mowy o ciężkiem wymuszeniu z § 254 K. K., jeżeli żądanie, połączone z groźbą zabicia, nie zmierzało do osiągnięcia bezprawnej korzyści majątkowej. (3. X. 29. 449/29, OSP. VIII, 595).

§ 259 K. K.

Przedmiotem przestępstwa z § 259 K. K. są rzeczy, które zapomocą przestępstwa zostały uzyskane, nie zaś inne rzeczy z nich wytworzone, ani uzyskany z nich dochód, ani też nabyte za nie (np. za pieniądze pochodzące z kradzieży) inne podmioty. (24. X. 1929, 509/29).

§ 263 K. K.

Dla bytu oszustwa wystarcza dolus eventualis, t. zn., iż sprawca, działając w warunkach przewidzianych w § 263 K. K., przewiduje, iż działaniem swem może wyrządzić szkodę osobie trzeciej i godzi się na to. (10. X. 29, 641/29).

§ 331 K. K.

Dla bytu występku z § 331 K. K. jest konieczne, aby podarunek był wzajemnem świadczeniem za akt urzędowy. (10. X. 29, 438/28, OSP. VIII, 598).

§ 350 K. K.

Przetrzymanie, przez urzędnika, pieniędzy, które dzierży w urzędowym swym charakterze, może być naruszeniem instrukcji służ

bowej, lecz nie przywłaszczeniem w rozumieniu § 350 (246) K. K., skoro przyczyną przytrzymania nie jest zamiar przelania ich na swą własność. (10. X. 29, 433/29, OSP. VIII, 598).

*II. Postępowanie upadłościowe (ust. z 10. II. 1877 r.
w brzmieniu ust. z 17. V. 1898).*

1. W świetle jednego i tego samego zawieszenia wypłat lub postępowania upadłościowego zbiegające się poszczególne działania, przewidziane w § 239 1. 1—4. upadł, nie stanowią szeregu oddzielnych samoistnych przestępstw, lecz jedynie części jednego, w istocie swej jednolitego, czynu przestępnego. (28. V. 29, 707/28).

2. Okoliczność, że ukrycie przedmiotów nastąpiło przed otwarciem postępowania upadłościowego, i że szkoda została wyrównana, jest dla istoty przestępstwa z § 239/1 1. P. U. bez znaczenia. (3. X. 29, 380/29).

3. Dla bytu występku z § 240/1. 1. 3. ust. upadł. nie jest wymagany zamiar bezpośredni, wystarcza również niedbalstwo, a okoliczność zaangażowania fachowca nie wykluczałaby winy oskarżonego, skoro według ustaleń sądu był obowiązany do nadzoru, którego należycie nie wykonywał. (14. V. 1928. 192/28).

*III. Ust. o zdradzie tajemnic wojskowych z 3. VI. 1914
(Dz. U. Rz. Niem. str. 195).*

§ 6/2 ust. z 3. VI. 1914 o zdradzie tajemnic wojskowych ma zastosowanie i wtenczas, gdy osoba czynna w interesie zagranicznego rządu nawiązała rozmyślnie stosunki mające za cel udzielenie jej przedmiotów lub wiadomości wymienionych w § 1/1 i 2 powyższej ustawy z osobami działającymi tylko pozornie i nawiązanie takich stosunków przedstawia się jako czyn dokonany, a nie tylko jako bezkarne jego usiłowanie. (Uchwała zespołu 7 sędziów, 17. X. 29, 442/29).

*IV. Ustawa karna skarbowa z 2. sierpnia 1926
(Dz. U. R. P. Nr. 105, poz. 609)*

1. Z treści art. 45 i nast. U. K. S. wynika, że czyn dopiero wówczas jest dokonany, gdy „uszczipienie” nastąpiło, t. j. gdy skutkiem podstępnego (defraudacja, frauds) zachowania się sprawcy cło nie zostało opłacone, pomimo, że zaszedł już obowiązek jego płatności, a towar dostał się poza linię celną z obejściem kontroli celnej. Jeżeli przedstawiciel urzędu celnego, przy rewizji na granicy celnej, towar podlegający opłacie celnej znajduje, to zachodzi tylko usiłowanie, ponieważ towaru jeszcze do kraju nie wpuszczono

i przewożący może sam się cofnąć lub cofnąć tam przewożony towar. „Uszczuplenie” jest dokonane, gdy towar dostał się poza linię celną bez opłaty. (18. X. 1929, 462/29).

2. Art. 19 rozp. Prez. Rzp. o monopolu spirytusowym z 26. III. 1927 (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 289) głosząc o koncesjonowanych składach i sklepach prywatnych wymienionych w art. 76, które obowiązane są posiadać wódki monopolowe w ilości dostatecznie zabezpieczającej pokrycie miejscowego zapotrzebowania, ma na myśli jedynie te zakłady, które posiadają koncesję na sprzedaż spirytusu i wódek. (20. IX. 29, 416/29, OSP. VIII, 593).

3. Art. 27. powyższego rozp. zawiera w sobie tylko przepis dyspozycyjny, który dopiero w związku z odpowiednią sankcją karną UKS. określa w poszczególnym wypadku rodzaj przestępstwa karnego skarbowego. (24. X. 29, 495/29).

4. Wyrok skazujący oskarżonego za zaniechanie wynikających dłań z art. 1. ust. z 1. VII. 1925 o opodatkowaniu wina i miodu syconego (Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 525) i z § 6. rozp. Min. Skarbu z 10. VIII. 1925 (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 586) obowiązków zgłoszenia wyrobu i opodatkowania wina owocowego powinien określać rodzaj i stopień winy w tem zaniechaniu, w szczególności czy zaniechanie to było rozmyślne, czy też spowodowane przez niedbalstwo oskarżonego. (20. IX. 29, 423/29, OSP. VIII, 594).

5. W rozpatrywanej przez sądy sprawie karno-skarbowej, w której przed wejściem w życie ustawy karnej skarbowej z 2. VIII. 1926 (Dz. U. R. P. Nr. 105, poz. 609) zapadło orzeczenie władzy skarbowej, stosować należy prawo materialne i procesowe, obowiązujące do czasu wejścia w życie tejże UKS. (Uchwała zespołu 7 sędziów z 17. X. 1929, 203/29).

*V. Przepisy wprowadzające kodeks postępowania karnego
(rozp. Prez. Rzp. z 19. III. 1928. Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 314)*

Art. 41.

1. Skazanemu przez sąd I. instancji na grzywnę do 150 zł, zamienioną na przypadek niemożności ściągnięcia, na karę aresztu zastępczego powyżej 3 dni nie służy apelacja, lecz tylko kasacja.

2. Powództwo cywilne nie ma wpływu na kwestję, czy wyrok I. instancji może być zaskarżony apelacją, czy też jedynie kasacją, dopuszczalności apelacji zależy jedynie od wymiaru kary.

3. W przypadku skazania na areszt lub grzywnę w wymiarze art. 41 albo na obie te kary łącznie i wymierzenia ponadto kar dodatkowych i zastępczych, służy jedynie kasacja.

4. Jeżeli jednych oskarżonych tym samym wyrokiem sądu I. instancji uniewinniono, innych zaś skazano na kary w ramach art. 41, wyrok może być zaskarżony jedynie apelacją przez wszystkie strony do tego uprawnione, w szczególności przez oskarżyciela oraz tych oskarżonych, którym karę wymierzono w wymiarze art. 41. (Uchw. Izby karnej S. N. w pełnym składzie, z 26. X. 1929).

Dr. Ryszard Leżański,
Sędzia Sądu Najwyższego.

ORZECZNICTWO CYWILNE SĄDU NAJWYŻSZEGO.
(B. ZABÓR ROSYJSKI)

Kodeks cywilny Napoleona.

Art. 1135 i 1728. Z treści przepisów o prywatnych radjostacjach odbiorczych, mieszczących się w §§ 16—23 rozporządzenia z 10 października 1924 r. (Dz. U. Nr. 99, poz. 915), wynika, że określają one jedynie formalności niezbędne do uzyskania zezwolenia urzędu pocztowo-telegraficznego na założenie takich stacyj oraz zawierają pewne wymagania techniczne co do ich urządzenia i korzystania z nich, lecz wcale nie dotyczą powstających na tle założenia tych stacyj stosunków lokatorów do właścicieli nieruchomości. Przepisy kodeksowe, dotyczące wykładni umów (art. 1134 i 1135), z jednej strony, nakazują liczenie się co do zakresu używania najętych lokali z warunkami i potrzebami miejsca i czasu, uprawniającymi lokatorów do korzystania z takich technicznych urządzeń, które są zgodne z temi warunkami i należą do normalnego sposobu używania wynajętego lokalu, z drugiej zaś strony, z mocy tychże przepisów prawa nie może być dopuszczone korzystanie z owych urządzeń, jeżeliby czy to z powodu szczególnych okoliczności danego najmu, czy też z powodu wadliwości technicznych, korzystanie to nie było zgodne z pojęciem normalnego używania rzeczy najętej, lub też zrzędało istotne szkody wypuszczającemu w najem, względnie innym lokatorom.

Chociaż więc jest rzeczą powszechnie wiadomą, iż urządzenia radjowe, należące do zdobyczy techniki, posiadających wybitne dla rozwoju kultury znaczenie, znalazły obecnie szerokie zastosowanie i zaprowadzanie w najętych lokalach stacyj prywatnych radjoodbiorczych wraz z potrzebnymi dla nich przyrządami należy naogół poczytywać za wchodzące według warunków i potrzeb czasów dzisiejszych w zakres normalnego sposobu używania mie-

szkania, to jednak mylne jest mniemanie, jakoby zakładanie anten na dachu mogło być zawsze dopuszczone pomimo braku zezwolenia właściciela nieruchomości.

Rozstrzygając przeto spór pomiędzy lokatorem a właścicielem nieruchomości, powstały z przyczyny nieudzielenia przez ostatniego zezwolenia na założenie na dachu anteny do aparatu radiowego odbiorczego, sąd winien w każdym poszczególnym przypadku rozważyć, czy zachodzą okoliczności, wyłączające wogóle założenie anteny z powodu właściwości budynku albo innej przeszkody, czy sprzeciw właściciela ma podstawę w uchyleniu się lokatora od zastosowania przyjętych w praktyce wymagań technicznych, czy też przeciwnie odmowa zezwolenia nie ma poważnych podstaw i stanowi przejaw nadużycia prawa. (11. IX. 1929 r., I. C. 285/29).

Art. 1351. Dla zastosowania zasady rei judicatae, między innymi warunkami, potrzeba, aby wyrok zapadł w sprawie, która się toczyła między temi samemi stronami. Jeżeli zatem wyrok, uznający akt sprzedaży za ukrywający darowiznę na szkodę praw spadkobierców sprzedawcy, zapadł w sprawie z powództwa jednego ze spadkobierców, na wyrok ten, jako na powagę rzeczy osądzonej, nie może się powoływać inny spadkobierca, który w poprzedniej sprawie nie brał udziału. (11. IX. 1929 r., I. C. 418/29).

Ustawa cywilna Ziem Wschodnich
(t. X. cz. I zw. pr.).

Art. 399 p. 1. Grunta włościańskie nie mogły stać się majątkiem rodzowym dlatego, że podlegały dziedziczeniu zwyczajowemu, a zatem własność tych gruntów w drodze spadkobrania mogła przejść nie tylko do krewnych spadkodawcy, lecz również do osób, niezwiązanych z nim węzłem pokrewieństwa. Jeżeli jednak ten wzgląd odpadnie, niema przeszkód, aby grunt włościański mógł stać się rodzowym. Skoro więc w okręgu białostockim dziedziczenie zwyczajowe zostało zniesione z mocy ustawy z 31. VII. 1929 r. (art. 9), odziedziczony po ojcu, na tem terytorjum grunt włościański należy do kategorii rodowych. (4. IV. 1929 r., I. C. 1770/28).

Ustawa o ochronie lokatorów z 11. IV. 1924 r.

Art. 11 ust. 2 lit. a. Ustawa o ochronie lokatorów nie uchyliła art. 1184 kod. cyw., w przypadku więc, gdy lokator mimo upomnień zalega z zapłatą nie mniej niż dwóch następujących po sobie rat komornego, sąd może żądanie rozwiązania najmu odrzucić,

jeżeli okoliczności sporu wskazują, iż zaległość powstała wskutek zdarzeń szczególnych, mogących być usprawiedliwieniem zwłoki. (13/29. VIII. 1929 r., I. C. 977/29).

Art. 29. „Sprzeciw”, o którym jest mowa w ust. 2 art. 29, nie jest czem innym, jak wszczęciem sporu o prawo cywilne, który ulega rozpoznaniu w trybie przepisany dla sporów ze stosunku najmu, nie jest więc odwołaniem od zarządzenia władzy administracyjnej. W miejscowościach, gdzie nie jest utworzony urząd rozjemczy dla spraw najmu, do rozstrzygnięcia tego sporu powołany jest sąd właściwy z względu na przedmiot i wartość roszczenia, jak również ze względu na uczestnictwo w sprawie skarbu państwa. (3. X. 1929 r., I. C. 1035/29).

Rozporządzenie o przerechowaniu zobowiązań prywatno-prawnych z 14. V. 1924 r.

§ 11. Podwyższenie miary przerechowania, przewidzianej w § 11, uzasadnione jest użyciem pożyczki na kupno nieruchomości, na inwestycje i wogóle w taki sposób, iż dzięki pożyczce nastąpiło trwałe zwiększenie się majątku dłużnika, jednakże kryterjami temi można się kierować tylko o ile zachowała się w majątku dłużnika równowartość pożyczonej sumy; jeżeli zaś dane rzeczy zostały przez niego zbyte lub wogóle wyszły ze składu majątku dłużnika, a również niema w majątku jego na skutek dewaluacji, czy z innych powodów, otrzymanego za nie ekwiwalentu w pieniądzu, brak podstawy do zastosowania do pożyczonej sumy wyższej waloryzacji. (10. X. 1929 r., I. C. 385/29).

Prawo wekslowe 1924 r.

Art. 70. Przeciwno osobie, która podpisała weksel w charakterze pełnomocnika, lecz która pełnomocnictwa do tego nie miała, bieg przedawnienia rozpoczyna się od daty ostatniej czynności procesowej w sporze o istnienie pełnomocnictwa, o ile brak pełnomocnictwa nie był znany posiadaczowi wekslu wcześniej. Temu poglądu prawnemu nie przeczy art. 73 pr. weks. wobec utożsamienia z mocy art. 8 tego prawa stanowiska mniemanego pełnomocnika ze stanowiskiem rzekomego mocodawcy. (21. VIII/11. IX. 1929 r., I. C. 624/29).

Prawo międzydzielnicowe.

Art. 21. Prawo międzydzielnicowe normuje stosunki materialno-prawne w przypadku kolizji ustaw dzielnicowych i nie obejmuje norm procesowych, mówiąc więc w art. 21, iż „dla ustalenia

nieślubnego ojcostwa" właściwie jest prawo, któremu matka i dziecko podlegały w chwili urodzenia się dziecka, ma na myśli nie środki dowodowe, mające stwierdzić fakt spółdzenia dziecka przez pozwanego, lecz warunki prawa materialnego, przy których istnieniu ma miejsce ślubność lub nieślubność pochodzenia dziecka. (10. X. 1929 r., I. C. 735/29).

Prawo o ustroju sądów powszechnych z 6. II. 1928 r.

Art. 20 i 23. Sąd okręgowy, jako 2-ga instancja, składa się z dwóch sędziów okręgowych i jednego sędziego grodzkiego. Przepis ten, normujący skład sądu okręgowego, jako instancji odwoławczej, jest bezwzględny, zastępstwo przeto sędziego okręgowego przez drugiego sędziego grodzkiego, prócz biorącego już udział w składzie sądu, jest niedopuszczalne. Okoliczność, iż na mocy art. 23 § 2 sędzia grodzki może zastępczo brać udział w składzie sądu okręgowego, nie stoi w sprzeczności z powyższą normą, przepis ten bowiem pozostaje w ścisłym związku z § 1 tegoż art. 23, czyli dotyczy przypadku, gdy sąd okręgowy w składzie trzech sędziów okręgowych orzeka w innych sprawach, oprócz wymienionych w art. 20; wówczas jedynie jest dopuszczalne zastępstwo jednego z sędziów okręgowych przez sędziego grodzkiego. (5. VI. 1929 r., I. C. 76/29).

Ustawa postępowania cywilnego 1864 r.

Art. 1. Jeżeli możność nabycia gruntu uzależniona jest od pewnych warunków, których przestrzeganie jest wyrazem polityki rolnej państwa, i jeżeli ustawa powołuje urząd administracyjny do stwierdzania istnienia tych warunków w każdym konkretnym przypadku, sąd przy rozpoznawaniu sporu cywilnego nie jest władny wniosku, iż nabywca odpowiada pomienionym warunkom, oprócz na innych dowodach poza orzeczeniem właściwej władzy administracyjnej w tym przedmiocie. (5.5 IX. 1929 r., I. C. 193/29).

Art. 9. Sąd obowiązany jest w postępowaniu sądowym stosować normy procesowe, które obowiązują w jego siedzibie, i nie może kierować się przepisami, wydanymi dla innej dzielnicy państwa, chociażby podstawą sporu były stosunki prawne, wynikłe w tej innej dzielnicy. Wyjątek od tej zasady zachodzi wówczas, gdy w siedzibie sądu istnieje norma kolizyjna, zezwalająca na zastosowanie przepisu innej dzielnicy, albo gdy przepis proceduralny pozostaje w ścisłym związku z prawem materialnym tej dzielnicy. Nie jest więc dopuszczony dowód z przesłuchania stron pod przysięgą w sporze o nieślubne ojcostwo, toczącym się na terytorjum b. Kró-

leŝtwa Polskiego, gdzie dowód ten nie jest przewidziany ustawą procesową, nie zachodzi tu bowiem żaden z wyjątków, wyżej wskazanych. (10. X. 1929 r., I. C. 735/29).

Art. 15^d. Zobowiązanie wekslowe wystawcy weksla własnego ma być samoistny i niezależny od zobowiązań indosantów, a zatem, jeżeli od wyroku 1-ej instancji, zasądzającego należność wekslową od wystawcy i indosanta, założył skargę apelacyjną tylko indosant, rozpoznanie w drugiej instancji sprawy również w stosunku do wystawcy stanowi przekroczenie granic skargi apelacyjnej i narusza art. 773 upc., gdyż w tym przypadku nie ma zastosowania art. 15^d upc. (5. IX. 1929 r., I. C. 2341/28).

Art. 33 i 218. Powództwo skierowane przeciwko kilku pozwanym, zamieszkującym w różnych okręgach sądowych, można wytoczyć przed sądem jednego z tych okręgów według wyboru powoda. Wszakże z przepisu tego wolno skorzystać powodowi wówczas tylko, gdy chodzi o istotne dochodzenia jakiegokolwiek prawa od poszczególnych pozwanych, natomiast nie może być tolerowane i sankcjonowane stosowanie tej normy, gdy się okaże, iż zmierza ono wyłącznie do sztucznej zmiany właściwości sądu przez zapozwanie, oprócz rzeczywistego pozwanego, również osoby, fikcyjnie wskazanej w charakterze dłużnika, mieszkającej w innym okręgu niż rzeczywisty pozwany. (10. VI. 1929 r., I. C. 316/29).

Art. 955. Jeżeli świadek zeznawał bez przysięgi, a strony nie zwoływały go od jej złożenia, postępowanie jest wadliwe i każda ze stron władna jest zażądać ponownego wezwania świadka i przesłuchania go pod przysięgą. Jeżeli wszakże strona nie zgłosi w czasie właściwym odnośnego wniosku, należy ją poczytywać za poprzestającą na zeznaniu bez przysięgi. Wobec tego strona ta traci prawo podnoszenia pomienionej wadliwości w postępowaniu kasacyjnym. (13. VIII. 1929 r., I. C. 2202/28).

Art. 116^l. Oparcie wniosku, iż pozwany zgodził się na złożenie przysięgi przez powoda, na domniemaniach stoi w sprzeczności z art. 116^l w związku z art. 487 upc., które wymagają wyraźnego wciągniętego do protokołu oświadczenia stron w tym przedmiocie. (3. X. 1929 r., I. C. 482/29).

Art. 186 ust. 2. (Rozp. 22. III. 1928 r. poz. 380). Wyrok sądu okręgowego, wydany w 2-ej instancji, nie ulega zaskarżeniu w drodze kasacji, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia nie przenosi 300 zł. Przepis ten nie ma zastosowania w przypadku, gdy wartość przedmiotu sporu z natury przedmiotu nie podlega oszacowaniu na pieniądze, chociażby nawet powód określił ją na kwotę niższą od 300 zł. (10. VII. 1929 r., I. C. 312/29).

Art. 1170 ust. 1. Licytacja nieruchomości może się ważnie odbyć przy udziale jednego licytanta, który ofiarował cenę wyższą ponad oszacowanie. Wobec tego, jeżeli licytacja odbyła się przy udziale dwóch licytantów, z których każdy postąpił ponad oszacowanie, okoliczność, iż jeden z nich nie był rzeczywistym licytantem, nie może być powodem unieważnienia licytacji. (55. IX. 1929 r., 896/29).

Art. 1370^l. W myśl ustępu ostatniego art. 1370^l upc. decyzja sądu 1-ej instancji, wydana na skutek wniosku o wyznaczenie arbitra i superarbitra oraz o ustalenie treści zapisu na sąd polubowny jest ostateczna i nie ulega zaskarżeniu nawet w wypadku, gdy wniosek powyższy został przez sąd 1-ej instancji oddalony. (5. IX. 1929 r., I. C. 768/29).

Art. 1579. Gdy sąd 1-ej instancji z powodu niewykonania przez nabywcę warunków licytacyjnych złożone przez niego wadium przekazał magistratowi na potrzeby zakładów dobroczynnych, magistrat, jako zainteresowany, ma prawo uczestniczyć w postępowaniu w drugiej instancji ze skargi nabywcy na decyzję 1-ej instancji, wynika to bowiem zarówno z ogólnego przepisu art. 4 upc., jak i ze szczególnych dotyczących sporów incydentalnych w postępowaniu sądowym, norm wyrażonych w art. 570 w związku z art. 777 i 9 upc., które dają stronie zainteresowanej prawo udziału w postępowaniu, o ile dotyczy ono jej uprawnień, stroną zaś zainteresowaną w danym przypadku jest magistrat, który, jako roszczący prawo do wadium, jest uprawniony do podejmowania dozwolonych ustawą środków, zmierzających do utrzymania w mocy decyzji sądu, przeznaczającej wadium na potrzeby zakładów dobroczynnych. (5. IX.

Wacław Miszewski,
Sędzia Sądu Najwyższego.

ORZECZNICTWO CYWILNE SĄDU NAJWYŻSZEGO
(B. ZABÓR AUSTRIACKI).

Kodeks cywilny.

§ 287. Począwszy od 1. lipca 1928 podmiotem praw i obowiązków z zakresu administracji poczty, telegrafu i telefonu nie jest Skarb Państwa, ale nowo utworzone przedsiębiorstwo państwowe, **które** w myśl art. 3, ust. 2 rozporządzenia Prez. Rzplitej z 22. marca 1928 Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 379 i rozporz. min. z 28. czerwca

1928 Dz. U. R. P. Nr. 66, poz. 620 przejęło prawa i zobowiązania wynikające z dotychczasowej działalności zarządu poczt i telegrafów. (O. z 14. V. 1929 R. 357/29).

§ 523. Właściciel realności może korzystać ze służącego mu prawa przejazdu przez cudzy grunt także celem uzyskania połączenia między swem domostwem a gruntem przez siebie dzierżawionym, jeżeli poprzednicy jego czynili to przez czas potrzebny do zasiedzenia służebności. (O. z 29. V. 1929 R. 1016/29).

§ 880 lit. a. Zobowiązanie się naczelnego dyrektora spółki akcyjnej do skutecznego wstawienia się w radzie nadzorczej, by księgowy spółki zatrzymany został w służbie co najmniej do 31. sierpnia 1927, nie jest zobowiązaniem się w myśl § 880 lit. a uc., lecz przyjęciem poręki. Do ważności takiej poręki wymagana jest forma piśmienna. (O. z 13. III. 1929 R. 2746/28).

§ 1070. Uzyskanie wyroku zarządzającego zniesienie współwłasności przez przymusową sprzedaż uzasadnia przyjęcie po stronie powodowej woli zbycia jej części, uprawnia zatem w zasadzie do wykonania prawa pierwokupu, zahipotekowanego na części realności powoda własnej. (O. z 27. VIII. 1929. R. 2707/28).

§ 1170. Kto rzecz dał do naprawy, może żądać jej zwrotu tylko za jednoczesną zapłatą umówionego lub odpowiedniego wynagrodzenia albo przynajmniej za oświadczeniem gotowości do zapłaty takiego wynagrodzenia. (O. w składzie 7 sędziów z 17. I. 1929 R. 1716/28).

Ochrona lokatorów.

Art. 2 lit. e. Do umowy, którą użytkowca mieszkania służbowego oddał część swego mieszkania służbowego w najem, stosuje się ustawa o ochronie lokatorów. (O. z 23. IV. 1929 R. 984/29).

Art. 2 ustępnik 2 o trzymiesięcznym wypowiedzeniu odnosi się do wszystkich wypadków wymienionych w ustępie pierwszym lit. e ustawy o ochronie lokatorów. (O. z 29. IV. 1929 R. 628/29).

Art. 9 i 11 ust. 2 lit. d. Stawki procentowe wynagrodzenia za podnajem, ustanowione w art. 9 są bezwzględnie wiążące tylko w stosunku między lokatorem a sublokatorem; — natomiast, o ile chodzi o przyczynę wypowiedzenia z art. 11 ust. 2 lit. d. mają one znaczenie jedynie wytycznej. Tylko nadmierne ich przekroczenie, mające cechy wyzysku i zapewniające głównemu lokatorowi nie-stosunkową korzyść, uzasadniają przyczynę wypowiedzenia z art. 11 ust. 2 lit. d. (O. z 9. IV. 1929 R. 2787/28).

Art. 10. Lokator nie może żądać zwrotu części czynszu za lokal przemysłowy, zapłaconego zgodnie z umową najmu zawartą na piśmie. (O. z 5. VI. 1929 R. 849/29).

Art. 30. Obywatele republik sowieckich korzystają w Polsce z ochrony lokatorów narówni z obywatelami tutejszymi. (O. z 28 V. 1929 R. 418/29).

Przerachowanie.

§ 4. Z tytułu zmiany ustroju pieniężnego wprowadzonej w jesieni 1927 r. nie można żądać od dłużnika odszkodowania z powodu rzekomej dewaluacji, gdyż żądanie takie sprzeciwiałoby się przepisom art. 10 rozp. Prez. Rzplitej z 5 listopada 1927 Dz. U. R. P. 855. (O. z 21. VIII. 1929).

§ 5 *ust. 3* i § 6 *ust. 3.* Ani dzień wejścia w moc rozporządzenia o przerachowanie ani termin wymieniony w § 5 *ust. 3* i § 6 *ust. 3* rozporządzenia nie mają wpływu na początek i bieg terminu przedawnienia odsetek. (O. w składzie siedmiu sędziów z 23. V. 1929 R. 121/29).

§ 47. Dopuszczalne jest skarga o ustalenie treści umowy ustnej zawartej między dłużnikiem a wierzycielem poza skrytem dłużnym co do waluty, w jakiej raty amortyzacyjne pożyczki przedwojennej mogą być spłacane. (O. w składzie siedmiu sędziów z 23. V. 1929. R. 2839/28, R. 253/29, 353/29 i 354/29).

Zatargi zbiorowe.

1. W myśl art. 19 ustawy z 1 sierpnia 1929 D. U. R. P., poz. 394 i art. 1 ustawy z 23 stycznia 1920 Dz. U. R. P., poz. 53 nie należą do właściwości Komisji Rozjemczej spory dozorców z właścicielami domów o rozwiązanie stosunku pracy z winy którejkolwiek strony, nie podpadającej pod pojęcie niewykonywania warunków pracy i płacy. Ugoda lub umowa sądowa nie mogą zmieniać przepisów o jurysdykcji sądowej. (O. z 1. X. 1929 R. 669/20).

2. Art. 21 ustawa z 1 sierpnia 1919 Dz. U. R. P., poz. 394. Sąd jest obowiązany rozpoznać wniosek o unieważnienie orzeczenia Komisji rozjemczej dla zatargów rolnych, jeżeli przed załatwieniem tego wniosku wpłynie podanie o dozwoleństwo egzekucji z rzeczonoego orzeczenia. (O. z 25. V. 1929 R. 635/28).

Postępowanie sądowe.

§ 1 *nor. jur.* Roszczenia etatowych pracowników kolei państwowych do państwa ze stosunku służbowego należą do drogi administracyjnej (dekr. nadw. 2 16 sierpnia 1841 Zb. U. S. Nr. 555),

gdyż stosunek ich do państwa był publiczno-prawny (art. 1 i 23 ustawy z 9. X. 1923 Dz. U. R. P., poz. 924 oraz § 153 noweli trzeciej do kodeksu cyw.). Orzeczenie to odnosi się do roszczeń powstałych przed wydaniem rozporządzenia Rady Ministrów z 8. lipca 1929 Dz. U. R. P., poz. 447. (O. z 24. IX. 1929 R 454/29).

§ 49 *L. 1 nor. jur.* W sprawach o odszkodowanie za uwiędzenie własność rzeczową sądu określa się według kwoty dochodzonej tytułem odszkodowania także wówczas, gdy wskutek uwiędzenia urodziło się dziecko. (O. z 2. V. 1929 R. 193/29).

§ 50 *nor. jur.* Spór o dostarczenie tymczasowego utrzymania, która zerwała wspólność małżeńską, należy do własności sądu okręgowego. (O. z 20. IV. 1929 R 243/29).

§§ 57 i 59 *nor. jur.* W sporze o dopełnienie umownego obowiązku wykreślenia ciężarów hipotecznych określa się wartość przedmiotu sporu według § 59 *nor. jur.*, a nie według kwoty wykreślić się mającej wierzytelności. (O. z 11 VI. 1929 R. 461/29).

§ 104 *nor. jur.* Układ o miejscową własność sądu, zawarty z pełnomocnikiem handlowym przy sposobności zamawiania przezeń towaru wymaga do swej ważności podpisu tegoż pełnomocnika, odpowiadającego przepisowi art. 47 kod. handl. (O. z 3. VII 1929 R 486/29.).

§ 477 *L. 2 pc.* Wydanie wyroku w pierwszej instancji przez sędziego okręgowego, czynnego w byłym sądzie powiatowym cywilnym w Krakowie, nie przedstawia nieważności z § 477 *L. 2 pc.*, — gdyż sędzia ten, zachowując swoje dotychczasowe stanowisko w sądownictwie, pełni nadal na mocy ustawy (art. 280 § 1 prawa o ustroju sądów powszechnych) owe czynności w nowo utworzonym sądzie grodzkim (art. 269 § 1 i art. 287 § 1 prawa o ustroju). (O. z 8. X. 1929 Rw. 2025/29).

§ 500 *pc.* Jeżeli z pierwotnego, skargą objętego przedmiotu sporu część ubyła wskutek uprawomocnienia się wyroku częściowego a o pozostałej części sąd pierwszej instancji wydał odrębny wyrok końcowy i ten drugi wyrok był przedmiotem odwołania i rozstrzygnięcia przez sąd odwoławczy, to i w takim razie sąd odwoławczy, oznaczając wartość przedmiotu sporu na pełną kwotę podaną w skardze, nie przekracza upoważnienia z § 500 ust. 2 *pc.* (O. w składzie siedmiu sędziów z 23. V. 1929 Rw. 2098/, 2099/28 i 1649/28).

§ 502 *pc.* Chociaż żaden z kilku weksli na podstawie których wydany został łączny nakaz zapłaty nie opiewa na kwotę powyżej 1000 złotych, rewizja jest jednak dopuszczalna, jeżeli łączna suma,

o której orzekał sąd apelacyjny, zatwierdzając wyrok pierwszej instancji, przewyższa tę kwotę. (O. w składzie siedmiu sędziów z 25 czerwca 1929 R. 1055/28).

Art. IX. p. 10 ustawy zaprowadzającej ordynację egzekucyjną. Z przywilejów egzekucyjnych, przewidzianych dla utrzymania należnego z ustawy, korzystają alimenty, które ojciec nieślubny płacić ma na rzecz swego dziecka nieślubnego, niemniej wydatki matki nieślubnej, połączone z pożywieniem. Natomiast z przywileju tego nie korzystają roszczenia matki nieślubnej o zwrot kosztów, które ona wyłożyła na utrzymanie dziecka w zastępstwie za ojca nieślubnego. (O. z 27. III. 1929 R. 234/29).

§§ 35 i 36 ord. egz. Skargi z §§ 35 i 36 ord. egz. nie nadają się do dochodzenia roszczeń osoby, przeciw której przeprowadzono egzekucyjne zajęcie ruchomości, a która twierdzi, że nie jest identyczna z osobą zobowiązanego, przeciwko któremu zapadł tytuł egzekucyjny. (O. z 13. III. 1929 R. 382/29).

§ 47 ord. egz. Zawiadowca spółdzielni wpisany do rejestru handlowego jako taki, jest obowiązany złożyć przysięgę wyjawienia o majątku spółdzielni, jeżeli egzekucja mobilarna przeciwko spółdzielni pozostała wskutek zwinienia lokalu spółdzielni bez skutku. (O. z 25. VI. 1929 R. 504/29).

§ 216 ord. egz. Zaległe premje Zakładu ubezpieczeń dla funkcjonariuszów prywatnych korzystają przy rozdziale licytacyjnej ceny kupna z pierwszeństwa, służącego zaległemu podatkowi przemysłowemu. (O. z 20. VI. 1929 R. 483/29).

§§ 331 i 341 ord. egz. Zarząd przymusowy przedsiębiorstwa aptekarskiego nie może być dozwolony przed wydaniem nakazów i zakazów przewidzianych w § 331 uc. (O. z 3. VII. 1929 R. 510/29).

Zwalczanie czynności prawnych.

Skargę o zwalczanie czynności prawnej w myśl przepisów rozp. ces. z 10 grudnia 1914 r. Dpp. Nr. 337 należy skierować wyłącznie przeciwko kontrahentowi dłużnika. Natomiast dłużnik nie może być pozywany skargą, którą wierzyciel jego zwalcza skuteczność czynności prawnej zawartej przez dłużnika z osobą trzecią. (O. w składzie siedmiu sędziów z 23. V. 1929 R. 506/29).

Prawo handlowe.

Porzucenie pracy na czas nieokreślony, bez porozumienia się z pracodawcą, w celu przyłączenia się do strajku demonstracyjnego przeciwko ustawie stanowi ważną przyczynę do rozwiązania

stosunku służbowego w rozumieniu § 27 L. 4 ustawy o pomocnikach handlowych z 16 stycznia 1910, Dpp. Nr. 20. (O. z 10. IX. 1929 R. 2644/28).

Ustawa o umowie ubezpieczenia
z 27 grudnia 1927 Dpp. Nr. 501.

1. Jeżeli biorący ubezpieczenie zataił przed zakładem ubezpieczeń, że cierpi na wrzód żołądkowy, towarzystwo nie jest obowiązane do zapłaty sumy ubezpieczenia. (O. z 13. III. 1929 R. 23/29).

2. Osoba, która podpisała wniosek o ubezpieczenie, jest obowiązana do zapłaty premji ubezpieczeniowej, jeżeli otrzymała w terminie przepisany oświadczenie zakładu ubezpieczeń o przyjęciu jej wniosku. (O. z 27. III. 1929 R. 1704/28).

Ordynacja upadłościowa.

§ 12. Wpis egzekucyjnego prawa zastawu ze stopniem prenotacji tego prawa może być i w toku postępowania upadłościowego dozwolony, chociażby prenotacja ta mogła być na zasadzie § 12 ord. upadł. uznana, za zgasłą. (O. z 3. VII. 1929 R. 531/29).

Prawo wekslowe.

Art. 16 i 17. Dłużnik wekslowy może przeciwko indosatarjuszowi, skarżącemu go o zapłatę sumy wekslowej podnieść zarzut, że weksel sporny, podpisany przez dłużnika jako weksel kaucyjny bez wypełnienia sumy wekslowej, został następnie przez wierzyciela wypełniony na sumę wyższą niż należną, jeżeli indosatarjusz jest tylko pełnomocnikiem wierzyciela dla ściągnięcia sumy wekslowej, a w wekslu w chwili wręczenia go indosatarjuszowi suma dłuzna nie była jeszcze wypełniona. (O. z 2. V. 1929 R. 275/29).

Nieuczciwa konkurencja.

Ustawa z 2 sierpnia 1926 Dz. U. R. P., poz. 559.

Art. 1. Ochrona interesów przedsiębiorcy według ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji sięga dalej, aniżeli zakazy przewidziane w prawie o ochronie wynalazków, wzorów i znaków towarowych. (O. z 3. VII. 1929 R. 469/29).

Art. 4. Użycie nazwy obcej miejscowości do oznaczenia swego produktu nie może być uważane za wprowadzające klientelę w błąd co do pochodzenia produktu, jeżeli na produkcie jest podane

także miejsce jego wyrobu, a wielkość, kształt i etykieta opakowania produktu różni się istotnie od opakowania produktu konkurencyjnego. (O. z 6. III. 1929 Rw. 1469/28).

Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

§ 18 ust. 3 i § 28 ust. 2 ustawy z 6 marca 1906 Dpp. Nr. 58. Zawiadowcy spółki mogą, jeżeli kontrakt spółki inaczej nie stanowi, ustanowić za wzajemnem porozumieniem się prokurenta, upoważnionego do samodzielnego zastępowania spółki. (O. z 3.

Dr. Włodzimierz Dbałowski,
Sędzia Sądu Najwyższego.

ORZECZNICTWO CYWILNE SĄDU NAJWYŻSZEGO
(B. ZABÓR PRUSKI)

Kodeks cywilny.

§ 125. Akt sporządzony przez notariusza, którego okres urzędowania upłynął, nie jest nieważny, jeśli notariusza władze nadzorcze nie pozbawiły przedtem możliwości sprawowania funkcji notariusza i doręczyły mu następnie nominację z mocą wsteczną, obejmującą chwilę sporządzenia aktu. (23. 5. 29 30/28).

§ 139. Jeżeli jeden i ten sam akt obejmuje zarówno właściwą czynność prawną jak i zapis na sąd polubowny dla sporów z tej czynności wynikających, nie można się domniemywać, by strony nie zamierzały korzystać z pomocy sądu polubownego także wówczas, gdy nie tylko poszczególne ich prawa i obowiązki, wypływające z wspomnianej czynności prawnej lecz ona sama jako taka ulega zakwestjonowaniu. (5. 7. 29. 122/29).

§ 151. Milczące przyjęcie oferty jest dopuszczalne tylko wśród warunków, w tym przepisie określonych, które w każdym poszczególnym przypadku należy ustalić. (10. 5. 29 77/29).

§ 177. Bierne zachowanie się może być tylko wtedy tłumaczone jako zatwierdzenie czynności, dokonanej przez osobę do zastępstwa nieuprawnioną, gdy inne towarzyszące temu okoliczności nadają milczeniu specjalne znaczenie lub według zasad uczciwości i zaufania, z uwzględnieniem zwyczajów życia potocznego, milczenie nie może być inaczej rozumiane. (23. 5. 29. 73/28).

§ 254. Przy ocenie winy podzielonej należy wziąć pod uwagę poszczególne okoliczności, tworzące powstanie szkody, zbadać, które z tych okoliczności i w jakim stopniu miały wpływ na szkodę

i ustalić, które z nich uzasadniają winę jednej strony, a które winę drugiej strony i dopiero potem wykazać, dlaczego wina każdej strony przedstawia się jako równorzędna. (5. 4. 29. 15/29).

§ 326. Odstąpienie od umowy na zasadzie § 326 k. c. można oświadczyć nawet po wniesieniu przez drugą stronę skargi o świadczenie. (6. 4. 29. 13/29).

§ 362. Gdy wierzycielem jest osoba prawna a zapłata zostanie przyjęta przez jej urzędników (kasjera i kontrolera), można zapłatę uznać za prawnie skuteczną tylko wtedy, gdy niewadliwie ustalonym będzie, że według postanowień organizacyjnych urzędnicy ci byli ustawowymi zastępcami osoby prawnej lub osobami, upoważnionymi do przyjęcia zapłaty w imieniu wierzyciela. (23. 5. 20. 73/28).

§ 1160. Obowiązek przedstawienia listu hipotecznego nie jest przesłanką procesową lecz tylko specjalnym sposobem legitymacji w procesach hipotecznych. (10. 5. 29. 82/29).

Rozporządzenie o przerachowaniu zobowiązań prywatno-prawnych

§ 1. Przepisy powyższego rozporządzenia, w szczególności § 40, należy stosować analogicznie także do należności, które w myśl ar. 306—307 Polsko-niemieckiej Konwencji Górnośląskiej z dnia 15. maja 1922 winne być uiszczone w walucie niemieckiej. (7. 6. 29. 93/28; 14. 6. 29. 110/29).

Kodeks handlowy.

§ 67. Zobowiązany do usług korzysta z dłuższego terminu wypowiedzenia, jeśli w umowie zastrzeżono dla pryncypała dłuższy termin wypowiedzenia niż dla zobowiązanego do usług. (15. 2. 29. 354/28).

§ 123. Wpis jawnej spółki handlowej do rejestru handlowego nie posiada znaczenia konstytutywnego. Za chwilę jej powstania należy uważać czas rozpoczęcia interesów handlowych. (19. 4. 29. 270/24).

Przepisy przewozowe P. K. P.

Art. 70. Kolej nie może żądać dopłaty do zapłaconych już kosztów przewozu, obliczonych według taryfy ulgowej, jeśli list przewozowy wskazywał niewątpliwie na to, że wołą nadawcy było, aby przewozu dokonano według taryfy ulgowej a kolej przed podjęciem przewozu nie żądała ścisłego dopełnienia wszystkich formalności, przepisanych w p. 87. taryfy towarowej. (14. 6. 29. 113/29).

Prawo wekslowe (Dz. U. poz. 926/24).

Art. 2. a) Akceptantowi weksla in blanco, który został złożony na zabezpieczenie jego długu a następnie, po umorzeniu długu, akceptantowi zwrócony, wolno weksel wypełnić i puścić w obieg tylko za zgodą wystawcy. (9. 3. 29. 222/28).

b) Prawo posiadacza weksla in blanco do jego wypełnienia nie rozciąga się na prawo umieszczenia na nim domicylu, gdyż domicyl nie należy do zwyczajnych form weksla. (21. 6. 29. 123/29).

Art. 17. Obok wyraźnego żyro do inkasa, istnieje w praktyce, ze względu na wymogi obrotu, żyro ukryte, które wówczas ma miejsce, jeżeli indosant przenosi weksel na drugą osobę, nie w zamiarze przeniesienia na nią własności weksla, lecz celem wytworzenia dla tej osoby legitymacji do inkasowania weksla. W tym przypadku wobec nabywcy weksla z mocy takiego indosu muszą być dopuszczalne wszelkie zarzuty, służące dłużnikowi wekslowemu przeciw indosantowi. (21. 6. 29. 123/29).

Art. 19. Puszczenie weksla zaprotestowanego w obieg może nastąpić albo przez indos, mający skutki zwykłej cesji albo przez osobny akt cesji. Sam fakt posiadania weksla nie jest wystarczającym dowodem, że posiadacz nabył weksel w drodze cesji. (28. 3. 29. 35/29).

Art. 43. Oznaczenie płatności weksla w wskazanym banku zawiera również wskazanie tegoż banku jako domicyljata. (21. 6. 29. 123/29).

Ustawa o rejestracji i zabezpieczeniu majątków niemieckich (Dz. U. poz. 153/20).

Art. 7. Postanowienia tego artykułu nie mogą być stosowane do aljenacji, które nastąpiły przed ogłoszeniem powyższej ustawy. Okoliczność ta nie przesądza jednak o prawie Skarbu Państwa do likwidacji odnośnej nieruchomości. (24. 5. 29. 173/28).

Ustawa o postępowaniu cywilnem.

§ 50. Spólnicy jawnej spółki handlowej nie przestają być stroną procesową jako konieczni uczestnicy sporu w znaczeniu § 62 u. p. c, mimo, że w toku sporu jawną spółkę handlową wraz z aktywami i pasywami sprzedano osobie trzeciej. (19. 4. 29. 270/24).

§ 62. Uczestnicy wspólności do niepodzielnej ręki tworzą konieczne towarzystwo sporu tak w przypadku §§ 1442, 1471 k. c. jak w przypadku §§ 2032, 2033 k. c. (29. 6. 29. 65/28).

§ 176. Doręczenie wyroku może zarządzić nie tylko pełnomocnik strony, lecz w myśl ogólnej zasady, wynikającej z § 81 u. p. c., także ustanowiony przez niego zastępca. (21. 6. 29. 114/29).

§ 249. Na bezskuteczność czynności procesowych dokonanych podczas przerwy postępowania, nie może się powoływać strona, która je przedsięwzięła. Może to uczynić tylko strona przeciwna, stosownie do przepisów § 295 u. p. c. (21. 6. 29. 134/29).

§ 268. Gdy osoba o imieniu i nazwisku, podanem w skardze, wdała się w spór, późniejsze oświadczenie powoda, iż skarga zwraca się przeciw osobie o tem samym wprawdzie nazwisku, lecz innym imieniu, zawiera zmianę skargi, chyba, że jedno i drugie oznaczenie pozwanego dotyczy tej samej osoby. O ile to nie zachodzi, pozwany pierwotnie wskazany nie zostaje usunięty z procesu, jeśli zmianie skargi się sprzeciwił, i nie może być pozbawiony możności zaskarżania wyroku, chociażby wyrok orzekał o żądaniu skargi tylko w stosunku do osoby później wskazanej. (31. 5. 29. 68/25).

§ 274 l. 2. a) Umowa między gminą miejską a Skarbem Państwa Pruskiego, w myśl której gmina jest zobowiązana przyczynić się oznaczoną kwotą do utrzymania miejscowego gimnazjum państwowego, jest umową prywatno-prawną. Skarb Państwa Polskiego może domagać się od gminy dopełnienia umowy, jeśli gimnazjum nadal utrzymuje. (28. 3. 29. 141/28).

b) Osoba, której przedmioty zostały objęte postępowaniem likwidacyjnym przeciw komu innemu, jest osobą interesowaną w znaczeniu ust. 1. § 3. rozporządzenia z dnia 25. września 1921 (Dz. U. poz. 595/21) i nie może roszczeń swych przeciw Skarbowi Państwa dochodzić w drodze procesu cywilnego. (22. 6. 29. 222/26).

§ 286. a) Skoro orzeczenie znawcy, przeciw osobie którego nie wytoczono zarzutów w myśl przepisów § 406 ust. 2. u. p. c, jest dostatecznie jasne i stanowcze i nie wzbudza wątpliwości, odmówienie wnioskowi o przesłuchanie drugiego znawcy nie narusza prawa. (24. 5. 29. 94/29).

b) Zaniechanie przesłuchania świadka, mieszkającego zagranicą, dlatego tylko, że strona, która świadka wskazała, nie spowodowała go do stawienia się w sądzie celem jego przesłuchania przez sędziego polskiego, jest wobec przepisów §§ 199, 366 u. p. c. niedopuszczalne. (23. 5. 29. 30/28).

c) Z samego faktu, że strona procesowa nie posługuje się pewnymi środkami odwoławczymi, w szczególności nie wnosi sprzeciwu przeciw wyrokowi zaocznemu lub odwołania od wyroku końcowego, nie można jeszcze wnosić, że chciała przez to uznać roszczenie skargi lub zdać jakiegokolwiek oświadczenie co do materialnego położenia prawnego. (10. 5. 29. 82/29).

§ 304. Uznanie roszczenia za słuszne co do zasady może nastąpić dopiero wówczas, jeśli istnienie jego jest niewątpliwe. Przed

wydaniem wyroku pośredniego należy więc zbadać wszystkie okoliczności, które powstanie szkody wykluczają a przez pozwanego zostały przytoczone. (14. 6. 29. 105/29).

§ 313. l. 3. Uchylenie wyroku dla braku prawidłowego stanu faktycznego jest dopuszczalne tylko wtedy, jeśli pogląd na zapodania stron jest tak dalece utrudniony, że sąd rewizyjny nie może z dostateczną pewnością przeprowadzić koniecznych rozważań. Na powołanie pism przygotowawczych w tych granicach zezwalają przepisy §§ 543, 313 art. 2. u. p. c. oraz § 24. rozporządzenia z dnia 9. września 1915 (Dz. U. Rzeszy, str. 562). (5. 7. 29. 138/29).

§ 527. Z samego faktu, iż Sąd odwoławczy, mimo zarzutu zmiany skargi, wydał orzeczenie w myśl zmienionego wniosku, należy wnosić, iż uważał, że niedopuszczalna zmiana skargi nie zachodzi. Tego rodzaju zaś milczące rozstrzygnięcie jest niezaskarżalne w myśl przepisów § 270 u. p. c, które stosują się również w postępowaniu rewizyjnym. (23. 3. 29. 9/29).

§ 554. W razie przedłużenia czasokresu do uzasadnienia rewizji nowy czasokres zaczyna w zasadzie biec od chwili upływu pierwotnego czasokresu, choćby odpowiednio zarządzenie przewodniczącego doręczono stronie po upływie pierwotnego czasokresu. (9. 3. 29. 222/28).

§ 565. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy sąd rewizyjny nie może odstąpić od oceny prawnej, która była podstawą uchylenia wyroku. (12. 7. 29. 142/29).

§ 592. Wniosek skargi o zasądzenie pozwanego na zapłacenie powodowi równowartości oznaczonej ilości pszenicy według jej ceny giełdowej w dniu zapłaty, zawiera dokładne określenie sumy pieniężnej i jest dopuszczalny w procesie z dokumentów. (5. 4. 29. 277/27).

§ 1041. l. 4. Przepisowi temu staje się zadość, jeśli strony miały możliwość wypowiedzenia się w sprawie w jakikolwiek sposób i w jakiegokolwiek formie. (5. 7. 29. 122/29).

§ 1041 l. 5. Z przepisu tego wynika jedynie, że wyrok sądu polubownego musi być zaopatrzony powodami, t. j. zawierać rzeczowe uzasadnienie wydanej sentencji. Czy to uzasadnienie jest trafne, wyczerpujące i zgodne ze stanem faktycznym, tego sąd zwyczajny w granicach § 1041 u. p. c. nie może rozpatrywać, gdyż w stosunku do sądu polubownego nie jest instancją odwoławczą.

Wojciech Trampler,
Prokurator Sądu Najwyższego.

ORZECZNICTWO
NAJWYŻSZEGO TRYBUNAŁU ADMINISTRACYJNEGO

I. POSTĘPOWANIE PRZED NAJW. TRYB. ADM.

1. Danie stronie możliwości wniesienia do N. T. A. skargi, złożonej już raz w właściwym terminie do b. Senatu Rządzącego, lecz zagubionej i nierozstrzygniętej przez tenże Senat z powodu jego zniesienia, nie jest przywróceniem terminu, o którym mowa w art. 30 ustawy o N. T. A. (9. IX. 1929 r. L. Rej. 4162/27).

II. POSTĘPOWANIE PRZED WŁADZAMI ADMINISTRACYJNEMI.

2. W sprawach rejestracji roszczeń do zaopatrzenia inwalidzkiego istniał do dnia wejścia w życie rozporządzenia z dnia 22-go czerwca 1928, poz. 654 Dz. U. trzechstopniowy tok instancji, a w toku tym dowódca okręgu korpusu był instancją drugą. 23. IV. 1929 r. L. Rej. 1499/27).

3. Wydział powiatowy, działający przy zatwierdzaniu statatów podatkowych gminnych, jako władza nadzorcza I instancji, nie jest legitymowany do wnoszenia skargi do Najw. Tryb. Admin. na orzeczenie Wojewody, występującego w charakterze władzy nadzorczej instancji II-ej. (24. V. 1929 r. L. Rej. 1481/27).

III. SPRAWY URZĘDNICZE.

A. prawa i obowiązki służbowe.

4. Nauczyciele dawnej Akademii Handlowej w Krakowie, a obecnie Szkoły Ekonomiczno-Handlowej w Krakowie, mianowani w trybie zdania 1 § 19 statutu egzaminacyjnego wymienionej Akademii przez Wydział (Kuratorję), nie mają charakteru nauczycieli państwowych. (14. IX. 1929 r. L. Rej. 3806/27).

B. Należitości uboczne.

5. Postanowienie, zamieszczone w ustępie § 27 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 16 lipca 1924 r. o należnościach za podróże służbowe, delegacje (odkomenderowania) i przeniesienia, poz. 703 Dz. Ust., głoszące, że podróży, za które osoby wojskowe otrzymują specjalne dodatki, nie uważa się za podróże służbowe w rozumieniu tego rozporządzenia, — nie pozostaje w sprzeczności z przepisami ustawy uposażeniowej, ani nie wychodzi poza ramy delegacji ustawowej. (25. marca 1929 r. L. Rej. 2999/27).

C. Emerytury i zaopatrzenia.

6. W myśl ostatniego ustępu artykułu 98 ustawy o uposażeniu z d. 9. X. 1923 r., poz. 924 Dz. Ust. do wojskowych zawodowych mają zastosowanie analogicznie przepisy określające zaliczenie lat z czasu służby przedwojennej względnie pracy zawodowej funkcjonarjuszom cywilnym, a więc przepisy, zawarte w artykule 19 ustawy z d. 13. VII. 1920 r., poz. 429 Dz. Ust., które stanowią, że z poprzedniej służby przedwojennej lub pracy zawodowej zaliczyć można do czasu wysługi najwyżej 20 lat. (25. VI. 1929 r. L. Rej. 1679/27).

7. Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych z dn. 26 lutego 1920 r. Nr. 8, poz. 161, nie pozbawia pracowników cywilnych, zatrudnionych w instytucjach wojskowych, praw emerytalnych. (16. IV. 1929 r. L. Rej. 809/27).

8. Praca w zawodzie adwokackim spędzona przez sędziego przed ponownem objęciem stanowiska sędziego przy jego zdolności do ostatnio zajmowanego stanowiska winna być na zasadzie art. 97 ustawy emerytalnej z dn. 11. XII. 1923 całkowicie zaliczona do wysługi emerytalnej. (9. IV. 1929 r. L. Rej. 727/27).

9. Przy obliczaniu wskazanego w ustępie 10 punkt b. art. 1 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 13 grudnia 1926 r. Dz. U. R. P., poz. 705 procentu pracy zawodowej wojskowego, zaliczonej do wysługi emerytalnej, wchodzi w rachubę tylko praca zawodowa, zaliczona na zasadzie obowiązujących przepisów do wysługi lat. (4. VI. 1929 r. L. Rej. 1941/27).

10. Czas pracy zawodowej, doliczony zawodowemu wojskowemu w trybie atr. 101 pkt. b. ustawy z 11 grudnia 1923, poz. 46/24 Dz. Ust. w brzmieniu ustalonym atr. 1 pkt. 10 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 13 grudnia 1926, poz. 705 Dz. Ust., ulega zaliczeniu do okresu, wskazanego w ust. 1 art. 9 wyżej powołanej ustawy. (5. IX. 1929 r. L. Rej. 2610/27).

11. a) Sama tylko służba w charakterze pruskiego referendarza sądowego bez późniejszego zajmowania w państwie pruskiem stanowiska bezpośredniego urzędnika państwowego, nie dawała praw emerytalnych.

b) Służba na stanowisku asystenta biurowego w Zakładzie Rzeszy niemieckiej dla Ubezpieczenia funkcjonarjuszów prywatnych nie dawała praw emerytalnych, przysługujących bezpośrednim urzędnikom państwowym.

c) Zaliczenie do wysługi emerytalnej służby w charakterze pracownika pruskiej Izby Rzemieślniczej zależało od łaski królewskiej. (17. IX. 1929 r. L. Rej. 2906/27).

12. Dodatek za studja wyższe, uwzględniony przy ustalaniu podstaw wymiaru emerytury na zasadzie ustawy z 28 lipca 1921, poz. 466 Dz. Ust., winien być również uwzględniony w myśl art. 86 i 93 ustawy z 11 grudnia 1923, poz. 46/24 Dz. Ust. oraz pktu 3 § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z 20 maja 1925, poz. 393 Dz. Ust. przy wymiarze emerytury na zasadzie tej ostatniej ustawy przez przyznanie emerytowi wyższego szczebla uposażenia, nie zaś przez zaliczeniu mu z tego tytułu 4 lat do wysługi emerytalnej. (21. IX. 1929 r. L. Rej. 2895/27).

13. Prawo emerytowanego wojskowego b. państwa zaborczego do pobierania uposażenia emerytalnego gaśnie w wypadku dobrowolnego wstąpienia takiego emeryta do stałej służby państwowej. (12. X. 1929 r. L. Rej. 4497/27).

IV. SPRAWY SKARBOWE.

A. Podatki państwowe.

I. Podatek dochodowy.

14. a) Przepis art. 21 ustęp 2 ustawy o państw. podatku dochodowym (Dz. U., poz. 411 z 1925 r.) nie stoi na przeszkodzie uwzględnieniu przy wymiarze podatku dochodowego rezerwy stworzonej, celem wyrównania książkowej zawartości zapasu towarów modnych do wysokości tej wartości, jaką one posiadają z uwzględnieniem wpływu mody i innych miarodajnych okoliczności.

b) Władzy wymiarowej przysługuje ocena zasadności tej pozycji wyrównawczej (p. 1) przy zastosowaniu przepisów art. 58 i 63 ustawy.

c) Płatnikowi przysługuje prawo domagania się odpowiedniego uwzględnienia dokonanego przez władze wymiarową sprostowania wspomnianej pozycji wyrównawczej przy wymiarze podatku dochodowego na lata następne, o ile sprostowanie to mogłoby spowodować dwukrotne opodatkowanie tej samej części składowej dochodu podatkowego. (13. V. 1929 r. L. Rej. 3775/27).

15. Sumy, zużyte na budowę domów mieszkalnych, mogą być na zasadzie art. 33 punkt 3) rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 22 kwietnia 1927, poz. 372 Dz. Ust. potrącone także z dochodów uposażeń służbowych, emerytur i wynagrodzeń za najemną pracę. (8. VI. 1929 r. L. Rej. 5075/28).

2. Podatek majątkowy.

16. Śmierć właściciela majątku, podlegającego opodatkowaniu wedle ustawy z 11 sierpnia 1923, poz. 746 Dz. Ust. o podatku majątkowym, nie wpływa na obowiązek podatkowy ani na wymiar podatku, jeśli zaszła w czasie między 1 lipca 1923, a chwilą dokonania wymiaru. (21. II. 1929 r. L. Rej. 736/27).

17. Do budynków, położonych w miejscowościach klimatycznych, uzdrowowych, lub lotniskach, a przeznaczonych wyłącznie na cele przemysłowe lub handlowe, mają zastosowanie łącznie przepisy ustępów 4 i 5 § 13 rozporządzenia II Ministra Skarbu z dnia 15 listopada 1923, poz. 996 Dz. Ust. (5. V. 1929 r. L. Rej. 994/27).

18. Koszta utrzymania członków konwentu nie mogą być zaliczone do wydatków uprzywilejowanych w rozumieniu art. 3, II d) ustawy o podatku majątkowym z 11 sierpnia 1923, poz. 746 Dz. Ust. (25. IX. 1929 r. L. Rej. 1391/27).

19. Zarzut obrazy przepisu ustępu 2 art. 2 ustawy o podatku majątkowym z 11. VIII. 1923 Dz. U., poz. 746 nie nadaje się do rozpoznania przez Najwyższy Trybunał Administracyjny, jeżeli płatnik w postępowaniu administracyjnym nie twierdził, iż co do nieruchomości zagranicznej zachodzą przewidziane w tym przepisie okoliczności faktyczne, uzasadniające jej wyłączenie przy wymiarze podatku. (9. IX. 1929 r. L. Rej. 1711/27).

20. Zwolnienie przedmiotowe z art. 3. cz. II lit. „e” ustawy o podatku majątkowym z dnia 11 sierpnia 1923 Dz. Ust., poz. 746 ma także zastosowanie do płatników, dla których wymiar nastąpił na zasadzie art. 8. lit. b. ustawy. (13. IX. 1929 r. L. Rej. 1904/27).

21. Wartość masy drzewnej, obłożonej daniną lasową ulega potrąceniu z podstaw wymiaru również w wypadku, gdy chodzi o ustalenie wartości kapitału zakładowego i obrotowego przedsiębiorstwa handlu drzewem (§ 15 Rozp. II Min. Sk. z 15. XI. 1923 roku Dz. Ust., poz. 996) należącego do właściciela lasu, z którego wartości drzewostan obciążony daniną lasową, został już potrącony (art. 3 p. 5 Ust. o podatku majątkowym). (25. IX. 1929 r. L. Rej. 4899/27).

3. Podatek przemysłowy.

22. Przepis ustępu 1 lit. a art. 7 ustawy z dnia 15. VII. 1925 r. o państw. podatku przemysłowym (Dz. U., poz. 550) nie ma zastosowania, jeżeli nabywcą podatku jest przedsiębiorstwo położone na obszarze Woln. M. Gdańska. (20. II. 1929 r. L. Rej. 4728/26).

23. Okólnik Ministerstwa Skarbu z 30 stycznia 1926 Nr. 147 nie jest dostateczną podstawą do odmówienia kursom kroju i szycia, prowadzonym na mocy koncesji Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego pod nadzorem jego organów, sposobem zakładu naukowego zwolnienia od podatku przemysłowego (na zasadzie art. 3 pkt. 6 ustawy o państwowym podatku przemysłowym z 15 lipca 1925, poz. 550 Dz. Ust.). (29. IV. 1929 r. L. Rej. 1901/27).

24. a) Nieprowadzenie prawidłowych ksiąg handlowych wyłącza zastosowanie stawki podatku od obrotu określonej w punkcie b. art. 7 ustawy z dnia 15 lipca 1925 r. Dz. Ust., poz. 550.

a) W wypadku, gdy podstawą wymierzonego podatku przemysłowego jest obrót, składający się z części podlegających różnym stawkom podatkowym, nie zachodzi niedopuszczalna reformatio in pejus w postępowaniu odwoławczym na jednostronne odwołanie, jeśli instancja odwoławcza wprawdzie zmienia wysokość tych części, jednak końcowa suma podatku nie ulega podwyższeniu (art. 91 ustawy o państwowym podatku przemysłowym z dnia 15 lipca 1925 r. Dz. Ust., poz. 550). (17. V. 1929 r. L. Rej. 1648/27).

25. Obroty cegielni ze sprzedaży wyprodukowanych cegieł, nabytych przez przedsiębiorstwo budowlane, podlegające państwowemu podatkowi przemysłowemu, w celu użycia do budowy domów, podlegają państwowemu podatkowi przemysłowemu w wysokości 1% stawki w myśl art. 7 lit. a) ustawy z 15. VII. 1925 Dz. Ust., poz. 550. (1. VI. 1929 r. L. Rej. 4041/27).

26. Zniżona stawka podatku od obrotu w myśl art. 7 lit. b. ustawy z dnia 15. VII. 1925 o państw. podatku przemysłowym Dz. U., poz. 550, nie odnosi się do obrotów artykułami pierwszej potrzeby z transakcyj eksportowych. (4. VI. 1929 r. L. Rej. 3708/27.)

27. Okoliczność, iż przedsiębiorstwo, które nabyło wydobyte surowce lub wyprodukowane towary, nie posiadało w okresie wymiarowym świadectwa przemysłowego dla przedsiębiorstw przemysłowych, sama przez się nie pozbawia jeszcze przedsiębiorstwa sprzedającego prawa do 1%-ej stawki podatku przemysłowego od obrotu w myśl punktu a) (art. 7 ustawy z dnia 15 lipca 1925, poz. 550 Dz. Ust.). (5. VI. 1929 r. L. Rej. 3055/27).

28. Do obrotu tartaku, nie wyjątego z pod opodatkowania w myśl art. 2 p. 4 ustawy z 14 maja 1923, poz. 412 Dz. Ust. w przedmiocie państwowego podatku przemysłowego, wlicza się w całości przychody brutto ze sprzedaży materiałów tartych, uzyskanych z przeróbki własnego drewna. (10. VI. 1929 r. L. Rej. 1651/27).

29. Obracanie zysku, osiąganego z kinematografu miejskiego, na cele społeczno-kulturalne, nie uzasadnia, samo przez się, zwolnienia tego przedsiębiorstwa od podatku przemysłowego na podstawie art. 3 p. 8 ustawy z 15 lipca 1925, poz. 550 Dz. Ust. (14. VI. 1929 r. L. Rej. 2048/27).

30. Do art. 7. a. ustawy o podatku przemysłowym z 15 lipca 1925, poz. 550 Dz. Ust.

I. Wszelka sprzedaż przez przedsiębiorstwo przemysłowe jego wytworów innym przedsiębiorstwom dla celów inwestycyjnych, lub też dla celów własnej konsumpcji, niezwiązanej bezpośrednio z produkcją tych ostatnich, nie korzysta z ulgowej stawki przewidzianej w art. 7. a.

II. Sprzedaż przez przedsiębiorstwo jego wytworów do zużycia, jako środków obrotowych w innych przedsiębiorstwach przemysłowych przy produkcji przez zniszczenie ich substancji, podlega stawce ulgowej przewidzianej w art. 7. a. (n. p. węgiel, smary, prąd elektryczny i t. p.).

III. Zużycie innych produktów nie wymaga bezwzględnie, w myśl ustawy, zniszczenia substancji z wyjątkiem podanym poniżej pod VI.

IV. W odniesieniu do materiałów pomocniczych, używanych przy produkcji przemysłowej nabywającego przedsiębiorstwa, zużycie nie wymaga zmiany formy lub stanu (np. gwoździe, śruby, korki, plomby, pokost i t. p.).

V. W stosunku do wytworów nabywanych przez przedsiębiorstwa przemysłowe dla celów produkcji, jako jednego z materiałów głównych, zużycie zachodzi tylko przy ich zespoleniu w taki sposób, że rozłączenie spowodowałoby zasadniczo istotną zmianę ich jakości, własności lub postaci (n. p. części maszyn itp.).

VI. W stosunku do poszczególnych przedmiotów sprzedawanych przez przedsiębiorstwo przemysłowe innym przedsiębiorstwom, a stanowiących jedyny składnik wytwarzanych przez nabywające przedsiębiorstwo produktów, zużycie zachodzi tylko w razie zniszczenia substancji przy produkcji (np. węgiel do produkcji gazu lub koksu i t. p.).

VII. Przeróbka ma miejsce tylko przy zmianie jakości, właściwości lub postaci surowca wzgl. półfabrykatu sposobem mechanicznym (n. p. blacha na naczynia, drzewo na sprzęty, wyprawa skóry, tłuszcz na mydło i t. p.). (Uchwała kompletu wzmocnionego z 1. czerwca 1929. Rej. 3122/27).

31. Detaliczna lub drobna sprzedaż artykułów spożywczych pierwszej potrzeby w oddzielnym zakładzie handlowym korzysta ze zmniejszonej stawki podatku w myśl art. 7 punkt c) ustawy z dnia 15 lipca 1925 r., poz. 550 Dz. Ust. także wówczas, gdy artykuły te wytwarzane są w zakładzie przemysłowym, należącym do tego samego właściciela. (4. IX. 1929 r. L. Rej. 1408/27).

32. Wartość towarów przez przedsiębiorstwo wytwórcze wydanych swemu wierzycielowi celem umorzenia długów stanowi przy wymiarze podatku przemysłowego część składową obrotu podatkowego dłużnika w myśl art. 5 p. 7 ustawy z 15. VII. 1925 (Dz. Ust. poz. 550). (11. IX. 1929 r. L. Rej. 3800/27).

33. Nie uchybia pojęciu skupu zawodowego w rozumieniu ustawy o państwowym podatku przemysłowym z dnia 15 lipca 1925, poz. 550 Dz. Ust. nabywanie towarów nie tylko od producentów, lecz także od kupców, ani nabywanie towaru większymi partjami, ani wreszcie posiadanie biura, przeznaczonego wyłącznie do prowadzenia buchalterji i korespondencji. (21. IX. 1929 r. L. Rej. 3185/27).

34. Delegacja z art. 94 ust. 2 ustawy z 15 lipca 1925, poz. 550 Dz. Ust. o państwowym podatku przemysłowym upoważnia Izby Skarbowe do orzekania w sprawie w pierwszej i ostatniej instancji. (26. IX. 1929 r. L. Rej. 951/28).

35. Wynagrodzenia akordowego, wypłaconego mierniczym zatrudnionym u geometry, wykonyującego samodzielnie wolne zajęcia zawodowe, nie potrąca się z zarobku brutto tegoż geometry (do art. 5 p. 9 ustawy o państw. podatku przemysłowym z 15 VII. 1925, poz. Dz. Ust.). (1. X. 1929 r. L. Rej. 4515/27).

36. Zagraniczna spółka akcyjna, działająca na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej podpada pod przepisy ustępu 2 art. 54 i ustępu 2 art. 57 ustawy o państw. podatku przemysłowym z dnia 15. VII. 1925 (poz. 550 Dz. Ust.). — bez względu na to, czy dopełnia warunków rozporządzenia w przedmiocie udzielenia pozwoleń zagranicznym spółkom akcyjnym na działalność w Państwie Polskiem. (7. X. 1929 r. L. Rej. 3920/27).

37. Zwolnienie od podatku przemysłowego na zasadzie art. 3, p. 15 ustawy o państwowym podatku przemysłowym z 15. VII. 1925, poz. 550 Dz. Ust., rozciąga się również na obowiązek wykupienia świadectwa przemysłowego w wypadkach, gdy działalność przedsiębiorstwa ogranicza się jedynie do eksportu półfabrykatów

i gotowych wyrobów zagranicę, lub do transakcyj z firmami zagranicznymi, wynikających z obrotu uszlachetniającego czynnego. (8. X. 1929 r. L. Rej. 4799/27).

38. obroty przedsiębiorstwa handlowego, osiągnięte z hurtowej sprzedaży mąki, uzyskanej z przemiału zakupionego zboża w cudzym młynie, korzystają z ulgowej stawki podatkowej, w myśl art. 7 punkt b) i c) ustawy z 15 lipca 1925 r. o państwowym podatku przemysłowym (poz. 550 Dz. Ust.). (9. X. 1929 r. L. Rej. 4840/27).

B. Podatki i opłaty samorządowe.

39. a) Na terenie województwa wołyńskiego samoistny podatek komunalny od gruntów państwowych, przewidziany w art. 2 ustawy z dnia 11. VIII. 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych Dz. Ust. p. 747 winien być wymierzony na podstawie osobnej klasyfikacji gruntów państwowych, gdy zaś pomieniona klasyfikacja nie została dokonana — należy przyjąć stawki podatkowe przewidziane w rozporządzeniu Rady Ministrów z d. 14. stycznia 1924 roku Dz. Ust., p. 77.

b) Stopa procentowa komunalnego podatku oddzielnego (progresji) od gruntów państwowych winna być ustalona na podstawie przepisów art. 2 ustawy z dnia 15 czerwca 1923 r. w przedmiocie wyrównania podatków gruntowych, tudzież niektórych podatków budynkowych (Dz. Ust. p. 505), a mianowicie na podstawie sumy podatku gruntowego, które opłacałyby grunty państwowe, położone w obrębie jednego powiatu, gdyby należały do osób prywatnych. (27. V. 1929 r. L. Rej. 492/27).

40. Ustanowiony na zasadzie art. 7 ustawy z dnia 11. VIII. 1923 r. o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych Dz. Ust. p. 747 przez gminy podatek hotelowy — może być pobierany tylko w wypadkach odnajmowania pomieszczeń w lokalach o charakterze przedsiębiorstw hotelowych. (13. VI. 1929 r. L. Rej. 3310/27).

41. Na mocy art. 4 ustawy z dnia 1. marca 1927 r. o samoistnym podatku wyrównawczym Dz. U. p. 208 gminom wiejskim b. zaboru rosyjskiego nie służy prawo do poboru podatku wyrównawczego na pokrycie deficytu gminnego za rok 1926. (17. VI. 1929 r. L. Rej. 4121/27).

42. W razie otwarcia spadku w okresie, gdy w danej gminie obowiązuje statut o samoistnym konkretnym podatku od spadku, — gminie tej służy prawo wymierzenia i ściągnięcia pomienionego podatku i po ustaniu mocy obowiązującej tego statutu. (17 VI. 1929 r. L. Rej. 4451/27).

43. a) Miasta, wydzielone ze związku powiatowego według § 4 pruskiej ordynacji powiatowej z 19. III. 1881 (Zb. ustaw pr. str. 179) i tworzące tak zwane powiaty miejskie, nie są uprawnione do pobierania opłat specjalnych na budowę i utrzymanie dróg miejskich według art. 19 ust. 2 ustawy z 10. XII. 1920. (Dz. Ust. poz. 32 ex 1921).

b) Jako odnoszący szczególne korzyści z budowy i utrzymania dróg gminnych w mieście Toruniu według art. 23 ustawy z 10. XII. 1920 (Dz. Ust. poz. 32 ex 1921) nie mogą być uważani z tego tylko tytułu wszyscy płatnicy państwowych podatków gruntowego, od nieruchomości i przemysłowego w mieście. (28. VI. 1929 r. L. Rej. 4644/28).

44. 20%-owa podwyżka stopy państwowego podatku dochodowego, wynikająca z art. 26 ustawy o państwowym podatku dochodowym (Dz. Ust. poz. 411 ex 1925), jest bez wpływu na wymiar komunalnego podatku do tego podatku, pobieranego w b. dzielnicy pruskiej na zasadzie art. 24 ust. 2, cytowanej ustawy na podstawie dochodu podatkowego, podlegającego według art. 6 cyt. ustawy o opodatkowaniu na rzecz Państwa. (18. X. 1929 r. L. Rej. 4692/27).

V. OBYWATELSTWO I PRZYNALEŻNOŚĆ.

45. Zwinięcie siedziby, o którym mowa w art. 4 § 2 ustęp 1 Konwencji Wiedeńskiej o obywatelstwie i opcji (Dz. U. R. P. p. 148 z roku 1925) następuje w wypadkach, w których dana osoba nie ma własnego mieszkania, lecz korzysta z mieszkania osób innych, przez zaniechanie tego korzystania dla potrzeb osobistych. (26. VI. 1929 r. L. Rej. 687/27).

46. Zachowanie urzędzonego mieszkania przemawia przeciw przyjęciu, że siedziba została zwinięta z rozumieniu § 2 art. 4. Konwencji Wiedeńskiej (Dz. U. R. P. p. 148 z r. 1925). (23. IV. 1929 r. L. Rej. 332/27).

47. Jako gmina przynależności funkcjonariuszy państwowych (z uwagi na przepisy § 1 punkt 2 gal. ord. wyb. gminnej) uważaną być winna gmina, w której systemizowany jest urząd państwowy, w jakim dany funkcjonariusz państwowy jest stale mianowanym, a nie gmina, w której obrębie lokal urzędowy owego urzędu jest położony. (24. VI. 1929 r. L. Rej. 3152/27).

VI. SPRAWY ROLNE.

A. *Reforma Rolna.*

48. Opłata za nadzór nad parcelacją, o której mowa w art. 62 p. 2 i 65 p. 5 Ustawy o wykonaniu reformy rolnej z 28 grudnia 1925 poz. 1 Dz. Ust. z 1926 r., należy się nie tylko przy parcelacji samoistnej, lecz również przy parcelacji uproszczonej, o której mowa w p. 2 art. 48 tejże ustawy. (10. VI. 1929 r. L. Rej. 3681/27).

49. a) Ustawa o wykonaniu reformy rolnej z d. 28. grudnia 1925 r., poz. 1/26 Dz. Ust. nie uchyliła rozporządzenia z dn. 23. grudnia 1918 r. (zb. ust. prusk. r. 1919 str. 3) o prawie pierwokupu.

b) Decyzja o zastosowaniu pierwokupu na mocy rozp. z d. 23. XII. 1918 r. (Zb. ust. prusk. r. 1919 str. 3) — poza ograniczeniami odnośnie obszaru i terminu wykonania — należy do nieograniczonego swobodnego uznania władzy i umotywowania nie wymaga. (23. IX. 1929 r. L. Rej. 3522/28).

50. Orzeczenie, zatwierdzające projekt parcelacyjny, jak również ogłoszenie tegoż orzeczenia winny zawierać dyspozycję co do całego obszaru, przeznaczonego już w danej chwili do parcelacji. (9. IX. 1929 r. L. Rej. 1926/29).

B. *Uwłaszczenia.*

51. Dla uznania praw długoletniego dzierżawcy w rozumieniu art. 4 p. a) ustawy uwłaszczeniowej z 20 czerwca 1924 poz. 617 Dz. Ust. konieczne jest ustalenie nie tylko samego faktu osiedlenia na danych gruntach przed 1. kwietnia 1895 r., ale ponadto istnienie stosunku prawnego stanowiącego tytuł tego osiedlenia, mianowicie istnienie umowy dzierżawnej, ważnej z punktu widzenia obowiązujących wówczas przepisów. (11. VI. 1929 r. L. Rej. 3841/27).

52. Zastrzeżony w pkt. a) art. 4 ustawy z 20. czerwca 1924, poz. 617 Dz. Ust. termin objęcia dzierżawy „przed 1. kwietnia

1895" ma na względzie objęcie dzierżawy w tym terminie jedynie przez obecnego dzierżawcę lub jego spadkodawców, nie zaś przez ich prawozlewców. (10. X. 1929 r. L. Rej. 1370/28).

C. Likwidacja majątków niemieckich.

53. Komitet Likwidacyjny, który poprzednio prawomocnie uchylił wdrożenie postępowania likwidacyjnego z ustawy z dnia 15. lipca 1920 r. poz. 467 Dz. Ust. względem majątku pewnej osoby, jest uprawniony, w razie wyjścia na jaw nowych okoliczności, dla spraw istotnych, do wdrożenia ponownie postępowania likwidacyjnego względem tego samego majątku bez zarządzenia formalnego wznowienia postępowania lub uchylenia poprzedniego swego orzeczenia. (23. III. 1929 r. L. Rej. 200/27).

VII. SPRAWY SAMORZĄDOWE.

54. Z § 21 Rozp. Prezyd. Rzeczyp. z dnia 30. XII. r. Dz. Ust., p. 1073 nie wynika, ażeby Związki Komunalne, ustanawiając przewidziany w tym paragrafie dodatek komunalny, były obowiązane przyznawać ten dodatek wszystkim swoim pracownikom. (7. X. 1929 r. L. Rej. 3620/27).

55. Prowadzenie listy głosujących (§ 24 ord. wyb. gm. z dnia 12 sierpnia 1866 gal. Dz. Ust. kr. Nr. 9) przez osobę niewchodzącą w skład komisji wyborczej, czyni już samo przez się akt wyborczy z odnośnego koła wyborczego nieważnym. (17. X. 1929 r. L. Rej. 4698/27).

VIII. SPRAWY INWALIDZKIE.

56. Motywacja tej części orzeczenia inwalidzkiej komisji odwoławczej, która zajmuje się określeniem stopnia utraty zdolności zarobkowej inwalidy, przedstawia się, jako wystarczająca, jeśli w związku z ustaleniem i określeniem w tem samym orzeczeniu cierpienia odwoławcy — streszcza się w powołaniu tych postanowień instrukcji do badania inwalidów wojennych, na jakich w danym wypadku się oparto. (23. IV. 1929 r. L. Rej. 1473/27).

57. W sprawach, zgłoszonych na zasadzie art. 1 lit. b) ustawy inwalidzkiej roszczeń do zaopatrzenia pozostałych po zmarłych, których śmierć wedle twierdzenia interesowanych, pozostawać ma w związku przyczynowym ze służbą wojskową, odmowne decyzje władz winny zawierać szczegółową motywację. (19. IV. 1929 r. L. Rej. 2377/27).

58. Urzędami kompetentnymi do przyjmowania i rejestrowania na obszarze b. Galicji zgłoszeń w przedmiocie roszczenia do zaopatrzenia inwalidzkiego były, do czasu wejścia w życie ustawy z dnia 18 marca 1921 o zaopatrzeniu inwalidów, poz. 121 Dz. Ust., wyłącznie ekspozytury Sekcji opieki Ministerstwa Spraw Wojskowych. (18. VI. 1929 r. L. Rej. 1636/27).

59. W razie stwierdzenia u inwalidy, u którego oznaczono pewien stopień utraty zdolności zarobkowej na stałe, że stopień ten uległ zmniejszeniu, władza uprawnioną jest do odpowiedniej zmiany na przyszłość wydanego w danym kierunku orzeczenia. (1. VI. 1929 r. L. Rej. 1051/27).

60. Powzięte, na zasadzie art. 26 ustawy z dnia 18 marca 1921 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych, poz. 195 Dz. Ust. w brzmieniu ustawy z dnia 4 sierpnia 1922, poz. 608 Dz. Ust., decyzje, w przedmiocie zawieszenia prawa do pobierania renty inwalidzkiej, winny zawierać szczegółową motywację. (12. III. 1929 r. L. Rej. 2405/27).

61. Zaniechanie wezwania odwoławcy na odroczone w celu przeprowadzenia dowodów, posiedzenie inwalidzkiej komisji odwoławczej i odbycie posiedzenia tego w zaoczności odwoławcy przedstawia się jako istotna wadliwość postępowania. (23. IV. 1929 r. L. Rej. 1365/287).

IX. SPRAWY WOJSKOWE.

62. Obowiązany do służby wojskowej nie może domagać się po upływie roku kalendarzowego, w którym kończy 23 lat życia, ulgi 5-cio miesięcznej służby wojskowej w myśl art. 60 ust. 2 ustawy z 23. V. 1924 Dz. Ust., p. 458/1928, o ile nie zachodzi wypadek opóźnionego stawiennictwa, przewidziany w ustępie 3 art. 60 pow. ustawy. (4. X. 1929 r. L. Rej. 1033/27).

X. UBEZPIECZENIA.

63. Umieszczenie w tytułach 372 i 373 systematycznego podziału przedsiębiorstw, podlegających obowiązkowi ubezpieczenia od wypadków (zał. 2 do rozp. z 24 marca 1922 Dz. Ust., poz. 311), przy słowach „Tartaki pojedynczej konstrukcji” w nawiasie słów „o jednym gatrze” nie wyklucza możliwości zaliczenia tartaku

o jednym gatrze pod tytuł 374 „Inne tartaki”, jeżeli taki tartak będzie uznany za tartak nie pojedynczej (złożonej) konstrukcji. (13. IX. 1929 r. L. Rej. 2641/29).

XI. PRAWO OSOBISTE.

64. Dla stwierdzenia niezamożności, jako warunku do uzyskania na zasadzie art. 3 ustawy z dnia 17 lipca 1924 (Dz. Ust. R. P. P., poz. 672) paszportu ulgowego na wyjazd zagranicę celem leczenia się, może mieć istotne znaczenie prawo żądania utrzymania od krewnych w linii prostej, służące danej osobie na zasadzie §§ 1601 i 1602 niemieckiego kodeksu cywilnego. (18. IX. 1929 r. L. Rej. 763/29).

XII. PRAWO WODNE.

65. a) Pozwolenie przemysłowe na budowę młyna wodnego, nie normujące prawa użytkowania wody, nie może być uznane za specjalny tytuł prawny w rozumieniu art. 252 ustęp pierwszy ustawy wodnej.

b) Czas trwania prawa użytkowania wody, stwierdzonego na zasadzie art. 252 ust. drugi ustawy wodnej, jest określony w samym tym przepisie, a wobec tego nie jest dopuszczalne ograniczenie tego prawa orzeczeniem władzy na pewien czasokres. (13. IX. 1929 r. L. Rej. 2890/27).

XIII. PRAWO PAŃSTWOWE.

66. Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego miała pełną władzę ustawodawczą. (2. X. 1929 r. L. Rej. 68/27).

XIV. POLICJA.

67. W kwestji, czy przy konkubinacie zachodzi publiczne zgorszenie, uzasadniające wkroczenie władzy policyjnej na podstawie § 10 tyt. 17 część II pruskiego Ogólnego Prawa Krajowego miarodajną jest opinja publiczna, na danem terytorjum, a do ustalenia tej opinji, jak z natury rzeczy wynika, — powołana jest miejscowa władza administracji ogólnej. (18. X. 1929 r. L. Rej. 2926/27 i 2927/27).

Dr. Włodzimierz Orski,

Prezes Najw. Trybunału Administracyjnego

B. Inne sprawy sądowe

CZY SĘDZIA GRODZKI MOŻE STANOWIĆ ORZEKAJĄCY SĄD OKRĘGOWY?

W grudniu ubiegłego roku ukazała się w prasie codziennej wiadomość, że Sąd Apelacyjny w Poznaniu prawomocnym wyrokiem uchylił jeden z wyroków Sądu Okręgowego w Poznaniu, ponieważ wyrok ten wydany został w sprawie cywilnej przez sędziego grodzkiego, delegowanego do Sądu Okręgowego w myśl art. 105 prawa o ustroju sądów powszechnych i orzekającego tam jednostkowo stosownie do art. 273 § 3 cyt. prawa. Zainteresowanie szerokich warstw społeczeństwa kwestją tak ściśle prawniczą i fachową tłumaczyć sobie należy tem, że w Sądach Okręgowych w okręgu Sądu Apelacyjnego w Poznaniu w sprawach cywilnych od wejścia w życie Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 6 lutego 1928 r., zawierającego prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. Ust. nr. 12 poz. 93/28), a w sprawach karnych od wejścia w życie Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 19 marca 1928 r., zawierającego kodeks postępowania karnego (Dz. Ust. nr. 33 poz. 313/28), orzekali w wydziałach jednoosobowych zastępczo sędziowie grodzcy. Gdyby sądy wyższe stanęły na stanowisku, że taki skład sądów okręgowych nie odpowiadał przepisom prawa o ustroju sądów powszechnych, to powyższym brakiem postępowania byłyby dotknięte wszystkie wyroki, jakie jednoosobowe wydziały Sądów Okręgowych Apelacji Poznańskiej wydały w przeciągu jednego roku w sprawach cywilnych względnie pół roku w sprawach karnych. Praktyczna doniosłość problemu jest więc tak wielka, że warto przyjrzeć się bliżej kwestji, czy sędzia grodzki, delegowany do zastępczego pełnienia obowiązków sędziego w sądzie okręgowym, może stanowić orzekający jednoosobowo skład sądu.

W myśl art. 23 § 1 prawa o ustroju sądów powszechnych regułą jest, że orzekający zespół sądów okręgowych tworzy trzech sędziów okręgowych, mianowanych na stanowisko w danym sądzie (art. 102). Wyjątki od reguły powyższej zachodzą w wypadkach następujących: Środki odwoławcze rozpoznają sądy okręgowe w składzie dwóch sędziów okręgowych, z których — jeden przewodniczy, i sędziego grodzkiego (art. 20). Sprawy handlowe rozpoznają sądy okręgowe w składzie jednego sędziego okręgowego, który przewodniczy, i dwóch sędziów handlowych (art. 21). Sprawy karne należące do zakresu działania sądów dla nieletnich, rozpoznaje jeden

sędzie (art. 22 § 1), a sprawy karne, należące do właściwości sądu przysięgłych, rozpoznaje sąd okręgowy w składzie trybunału i ławy przysięgłych (art. 24).

Jeśli więc w składzie sądu okręgowego nie zasiada trzech sędziów okręgowych, to dzieje się tak bądź z uwagi na rodzaj rozpoznawanej sprawy, bądź z uwagi na zastępstwo sędziów. Odnośnie zastępstw zawiera prawo o ustroju sądów powszechnych przepisy następujące: W składzie sądzącym sądu okręgowego może brać udział zastępczo jeden sędzia grodzki, który nie może być jednak przewodniczącym (art. 23 § 2). Sędziego może zastąpić bądź sędzia tego samego sądu, bądź równorzędnego, bądź wyższego, bądź bezpośrednio niższego. W składzie sądzącym może brać udział tylko jeden sędzia innego sądu. Sędzia sądu niższego nie może być przewodniczącym (art. 57 § 1 i § 2).

Z powyższych przepisów wynika, że prawo o ustroju sądów powszechnych dążyło do zapewnienia większości w zespołach orzekających sądów okręgowych tym sędziom okręgowym, którzy zostali mianowani na stanowiska w danym sądzie. Tylko jedne z tych sędziów może być zastąpionym przez sędziego innego sądu. W ten sposób pragnął ustawodawca zapewnić orzekającym zespołom sądów okręgowych należyty poziom i stałość ich składu.

Brzmienie normy art. 23 § 2, pozbawiającej sędziego grodzkiego, zasiadającego w składzie sądzącym sądu okręgowego, prawa przewodniczenia, wskazuje na to, że w składzie tym winien znajdować się oprócz sędziego grodzkiego sędzia okręgowy, do którego należeć będzie przewodnictwo rozprawy. Analogiczny wniosek wysnuć należy z treści art. 57 § 2, który wyraźnie akcentuje, że tylko jeden sędzia innego sądu może brać udział w składzie sądzącym, a o ile jest to sędzia sądu niższego, nie może on być przewodniczącym.

W postępowaniu przed wydziałem cywilnym jednoosobowym, utworzonym w myśl art. 273 § 3 prawa o ustroju sędziów powszechnych, oraz w postępowaniu uproszczonym przed wydziałem karnym jednoosobowym, utworzonym stosownie do art. 23 przepisów, wprowadzających kodeks postępowania karnego (Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 19 marca 1928, Dz. Ust. poz. 314), rozpoznaje sprawy i orzeka jeden sędzia, który ma prawa i obowiązki przewodniczącego oraz składu sądzącego. Sędzia jednostkowy zastępuje więc w tych wypadkach cały skład trzyosobowego wydziału sądu okręgowego i przewodniczy rozprawie stron. Gdyby więc sędzią tym nie był sędzia okręgowy, mianowany na stanowisko w danym sądzie, to wytworzyłaby się sytuacja, że wbrew przepi-

sowi art. 57 § 2 cały skład sądzący byłby zastąpiony przez sędziego innego sądu, oraz że wbrew art. 23 § 2 sędzieja grodzki byłby przewodniczącym w sądzie okręgowym.

Z powyższych względów racja wydaje się być niewątpliwie po stronie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu. Wszystkie wyroki jednoosobowych wydziałów Sądów Okręgowych Apelacji Poznańskiej, w których orzekali zastępczo sędziowie grodzcy, są dotknięte brakiem postępowania, który umożliwia zaskarżenie ich zarówno za pomocą zwykłych środków odwoławczych (§§511, 539, 551 1. 1 proc. cyw. i art. 485 lit. c, 497 lit. a, 503 kod. kar.), jak również za pomocą tych wyjątkowych środków prawnych, jakimi są w sprawach cywilnych skarga nieważności z § 579 1. 1 proc. cyw., a w sprawach karnych kasacja w obronie ustawy z art. 521 kod. kar. i art. 77 prawa o ustroju sądów powszechnych.

Na rozstrzygnięcie interesującego nas zagadnienia nie może mieć wpływu art. 59 prawa o ustroju sądów powszechnych, który głosi, że „Spełnienie czynności przez innego sędziego niż ten, który był do niej powołany według podziału czynności, nie wpływa na jej ważność”.

Podział czynności jest celowym technicznym rozdziałem pracy sędziów, którzy zgodnie z przepisami organizacyjnymi są powołani do wymierzania sprawiedliwości jako organy państwa. Art. 59 nie czyni z przestrzegania podziału czynności warunkiem ważności dokonywanych czynności sądowych. W żadnym jednak razie art. 59 nie przekreśla zasad organizujących sądy jako organy wymiaru sprawiedliwości. Wszak byłoby nielogiczne przyjęcie, że podział czynności jako akt administracyjny nadaje ważność czynnościom sądowym, nieważnym z powodu sprzeczności z normami ustawy.

Jak z publicznej enuncjacji Prezesa Sądu Apelacyjnego w Poznaniu (Gazeta Zachodnia z 4 grudnia 1929, nr. 254) wynika, Ministerstwo Sprawiedliwości odniosło się do Sądu Najwyższego z wnioskiem o wyjaśnienie odnośnych przepisów prawa o ustroju sądów powszechnych. Być może, że względ na całoroczną pracę szeregu wydziałów Sądów Okręgowych Apelacji Poznańskiej przemawiać będzie za usankcjonowaniem obsadzenia tych wydziałów sędziami grodzkimi. Jednak zajęcie przez Sąd Najwyższy takiego stanowiska pociągnęłoby za sobą konsekwencje zbyt dalekosiężne, ażeby można je było przemilczeć.

Gdyby jednoosobowy skład sądzący sądu okręgowego mogli tworzyć sędziowie grodzcy, to w logicznej konsekwencji należałoby identyczne uprawnienie przyznać i asesorum sądowym, którym art. 282 § 2 prawa o ustroju sądów powszechnych zezwala na za-

stępcze pełnienie czynności sędziego grodzkiego i na branie udziału w składzie sądzącym przewidzianym w art. 23 cyt. prawa na takich samych warunkach, na jakich brać w nim może udział sędzia grodzki. W ten sposób otrzymalibyśmy skład sądzący sądu okręgowego, w którym nie zasiada ani jeden sędzia!

Podobnie i sędziom honorowym należałoby przyznać prawo stanowienia jednoosobowego wydziału sądu okręgowego (art. 276), a zatem otrzymalibyśmy skład sądzący sądu okręgowego, pozbawiony prawników!

I wreszcie: na podstawie art. 105 może Minister Sprawiedliwości delegować sędziego do zastępczego pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie, przyczem jedynym warunkiem jest zasięgnięcie opinii kolegium administracyjnego właściwego sądu. W nagłych wypadkach warunek ten redukuje się tylko do wysłuchania kierownika właściwego sądu, jednakże wówczas delegacja następuje na czas nie dłuższy niż trzy miesiące. O ile chodzi o czynności sędziowskie w okręgu tego samego sądu apelacyjnego prawo delegowania sędziego przysługuje także prezesowi sądu apelacyjnego. Jeżeli Sąd Najwyższy nie uzna normę art. 57 § 2 zd. 1 prawa o ustroju sądów powszechnych, stanowiącą, że „w składzie sądzącym może brać udział tylko jeden sędzia innego sądu”, za przeszkodę dla zastępowania sędziów, orzekających w jednoosobowych wydziałach danego sądu okręgowego, przez sędziów innego sądu jako delegowanych, to zasada art. 98 Konstytucji, która głosi, że „nikt nie może być pozbawiony sądu, któremu z prawa podlega”, stałaby się iluzoryczną. Delegowany sędzia innego sądu mógłby rozstrzygać sprawy cywilne i karne, należące do właściwości wydziałów jednoosobowych, z całkowitem pominięciem tych sędziów, którzy na stanowiska w danym sądzie mianowani zostali. Stan taki byłby oczywiście sprzeczny z ideą praworządności, urzeczywistniać którą jest wzniosłem zadaniem sądownictwa.

Zauważyć należy, że problemat dopuszczalności orzekania sędziów grodzkich w jednoosobowych wydziałach sądów okręgowych był poruszany w „Ruchu” już na początku 1929 r. (Ruch Pr. Ek. i Soc. tom I z 1929 r. str. 34 i nast.). Dr. J. K. Gidyński uzasadnił wówczas w artykule „Ogólne warunki ważności aktów prawnosądowych” pogląd, że taki skład sądu okręgowego nie odpowiada przepisom prawa o ustroju sądów powszechnych. Ten sam autor w artykule, zatytułowanym „Czy od 1 stycznia 1929 roku mogą sędzić w jednoosobowych wydziałach sądów okręgowych sędziowie grodzcy?” („Czasopismo Adwokatów Polskich, Dział Województw Zachodnich” nr. 10—11 z października-listopada 1928 r.), jeszcze

przed wejściem w życie prawa o ustroju sądów powszechnych zwał administrację sądową bądź do usunięcia sędziów grodzkich z jednoosobowych wydziałów sądów okręgowych, bądź do mianowania ich sędziami okręgowymi. Dziś, wobec faktów dokonanych i powstałego problemu ważności szeregu wyroków sądów okręgowych, głos ma Sąd Najwyższy.

Stanisław Hejrowski,
Podprokurator Sądu Okręgowego
w Poznaniu.

NIEZAWISŁOŚĆ SĘDZIOWSKA, JAKO FUNKCJA SĘDZIEGO.

Zagadnienie niezawisłości sędziowskiej jest zagadnieniem, można powiedzieć, odwiecznym, a jednak zawsze nowym, zawsze nastrojącym trudności, zawsze stanowiącym przedmiot żywych sporów i wymiany poglądów. W ewolucyjnym rozwoju zagadnienie to przechodziło rozmaite fazy i w przyszłości podlegać im będzie. Nie będzie wszakże błędem stwierdzenie, że idea niezawisłości sędziowskiej wciąż się utrwała i staje się niemal aksjomatem nowoczesnego ustroju państwowego.

Niezawisłość władzy sądowej wypływa z pojęcia sprawiedliwości i powszechnej równości wobec prawa. Jest zdobyczą kultury i ostoją praworządności. Jest wyrazem i funkcją wolności obywatelskiej. Wszelki wyłom od tej zasady — prowadzi do dezorganizacji, do upośledzenia jednych obywateli na korzyść innych, do podziału społeczeństwa na grupę uprzywilejowanych i grupę bezkarnie krzywdzonych. Obrona sądowa staje się wtenczas w licznych przypadkach iluzją i miast wypełnić swoje zadanie prowadzi do negacji sprawiedliwości, a w rezultacie do zaniku poczucia bezpieczeństwa. Wytwarza się stan bezprawia, gdzie samowola osób uprzywilejowanych nie znajduje żadnego hamulca, gdzie ludność w swej masie pozbawiona jest wszelkiej obrony prawnej i skazana jest na poniewierkę ze strony tych, którzy zdołali wejść do grupy rządzącej. Dalszą konsekwencją stanu bezprawia są zwykle zaburzenia wewnętrzne, mające na celu wyzwolenie ludności z narzuconego jej jarzma. Zaburzenia te pociągają za sobą jednocześnie ujemne skutki zarówno w stosunkach gospodarczych, jak i politycznych, i mogą nawet zachwiać samem istnieniem państwa. Tej sytuacji państwa starają się uniknąć. Dlatego też współczesne ustawy konstytucyjne wprowadzają naczelną zasadę, iż wszyscy bez wyjątku obywatele są równi wobec prawa, a jedną z sankcyj tej normy jest niezawisłość sędziów w sprawowaniu sądownictwa.

Niezawisłość oparta jest na pewnych gwarancjach, które daje sędziemu ustawa. Ustalenie tych gwarancji zawsze napotyka duże trudności ze względu na konieczność pogodzenia zasady niezawisłości z dążeniem do utrwalenia sprawnej administracji sądownictwa.

Przeważnie ustawy konstytucyjne obracają się w tej materji około zasadniczej normy, stanowiącej, że sędzia, poza przypadkami, wskazanymi w ustawach, wbrew swojej woli nie może być pozbawiony swego stanowiska bądź w drodze złożenia z urzędu albo przeniesienia w stan spoczynku, bądź w drodze przeniesienia na inne miejsce służbowe. Poza tem gwarancje obejmują także specjalny tryb postępowania przy mianowaniu sędziów oraz obronę przed nieuzasadnionem pozbawieniem wolności lub ścigania karnego, a nadto zapewnienie sądom pewnej autonomji i specjalnego systemu nadzoru.

Prawidłowe unormowanie powyższych zasad może stanowić wystarczającą podstawę niezawisłości wyrokowania, jeżeli normy te ściśle będą przestrzegane. Natomiast traci całkowicie swoją wartość, jeżeli nie znajduje należytego zrozumienia w sferach rządzących. W tym punkcie niezawisłość sędziowska wiąże się z zagadnieniem wolności obywatelskiej.

Ilekróć z powodu układu stosunków politycznych wolność obywatela ulega depresji, wzmagą się walka o niezawisłość sędziowską. Dlatego też zagadnienie niezawisłości sędziowskiej, jak wyżej zaznaczono, zawsze jest nowe i zawsze aktualne.

Fluktuacje krzyżujących się wpływów, z których każdy z osobna dąży do osiągnięcia maximum władzy, znajdują bezpośrednie odbicie w kształtowaniu się stosunku władzy sądowej do innych czynników państwowych, zwłaszcza stosunku do władzy administracyjnej, a ściślej mówiąc, do czynników rządzących.

W środowiskach o ustroju demokratycznym niezawisłość sędziowska z natury rzeczy ma być zapewniona, jako będąca jednym z wyrazów tego ustroju. Wszelkie zamachy na nią znajdują tam niewzłoczne i skuteczne odparcie, gdyż w tym ustroju wolność słowa i rzeczowej krytyki działa hamująco na każde nadużycie, a tem bardziej na usiłowania w kierunku pogwałcenia jednej z podstaw praworządności.

Natomiast niezawisłość sędziowska staje się wątpliwa, gdy rządy przechodzą do jednostki albo pewnej nielicznej grupy. Wówczas niezawisłość ma skłonność do poprzestania na pozorach.

Władca absolutny, bez względu jakie przybiera miano, — władca, który oprócz własnej woli i własnych celów nie uznaje

żadnych norm ani żadnych przepisów, który, jednym słowem, wywyższa się ponad prawo, nie znosi obok siebie jakiegokolwiek władzy niezawisłej. Niezłomnie dąży do poddania swoim wpływom wszystkich organów państwowych i pozostawia im swobodę o tyle tylko, o ile to nie stoi na przeszkodzie jego zamiarom. Naturalnym wynikiem tych poczynań jest całkowity upadek niezawisłości sędziowskiej, nawet gdyby ustawy ją zapewniały, prawo bowiem pisane w tych warunkach obowiązuje tylko względnie, faktycznie zaś w licznych przypadkach nie jest stosowane. Władca nieograniczony, wraz z gromadzącą się obok niego grupą rządzącą, zawsze czy to drogą fałszywej wykładni przepisu, czy to wprost per nefas drogą naruszenia ustawy, będzie usiłował usunąć przeszkodę napotkaną w postaci ustawowej niezawisłości sędziowskiej. W państwach kulturalnych w dobie dzisiejszej istnienie tego rodzaju absolutyzmu jest zdarzeniem wyjątkowym i krótkotrwałym i może zajść tylko w warunkach wyjątkowych.

Częstszym zjawiskiem jest typ władcy, który, pomimo, dążenia do całkowitego opanowania rządów, zabiega o popularność i o względy tłumu. Gnębiąc swoich przeciwników wszelkimi sposobami, jednocześnie zaleca zachowanie praworządności. Godzi się jakoby w zasadzie z niezawisłością sędziowską, lecz tamuje ją, gdy chodzi o jego przeciwników lub gdy chce dogodzić swoim zwolennikom. Unika jednak jawnego naruszenia ustawy, a cele swe osiąga drogą umieszczenia na stanowiskach sędziowskich ludzi sobie oddanych. W tych warunkach niezawisłość sędziowska narazona jest na wielkie niebezpieczeństwo i powoli zanika wskutek zarazy deprawacji i serwilizmu, jaką szerzą „wierni pretorjanie”, rozmieszczeni za stołami sędziowskimi. Wówczas niezawisłość sędziowska staje się tylko czczą dekoracją, nie mającą ani treści ani życia. Pozornie będzie istniała (a właściwie będzie tolerowana), lecz w istocie w przypadkach, gdy właśnie powinna dać wyraz swojej mocy, zamilknie zdławiona siłą i stanie się pustym dźwiękiem.

Zapytać jednak należy, czy koniecznie tak być musi, czy rzeczywiście niema żadnego środka, który mógłby służyć za zapórę nielegalnym dążeniom grupy rządzącej?

Aby odpowiedzieć na to pytanie, trzeba uprzytomnić sobie, czym jest niezawisłość sędziowska z punktu widzenia sprawowania sądownictwa.

Nie jest ona żadnym przywilejem; jest raczej ciężarem, który obarcza sędziego i który mieści w sobie twardy nakaz wyrokowania wyłącznie według myśli ustawy i zgodnie z sumieniem. Nakaz ten,

wykluczający możliwość poddawania się czyjejkolwiek woli lub czyimkolwiek życzeniom, wykluczający jakiegokolwiek układy z sumieniem, jest istotą funkcji sędziowskiej. Przed wykonaniem tego nakazu sędzia nie ma prawa nigdy się cofnąć. Przemocy winien przeciwstawić siłę moralną, która, mając oparcie w społeczeństwie, nie ulegnie uczuciom obawy lub chęci przypodobania się.

Zrozumienie przez sędziego istoty niezawisłości, jako naczelnego obowiązku jego funkcji, jako obowiązku, który w żadnym wypadku nie może być złamany, będzie najpewniejszą drogą do zrealizowania tej podstawy praworządności, jaką jest niezawisłość sędziego w wyrokowaniu.

Pewność, iż sędzia bezwzględnie bronić będzie niezawisłości w przypadkach, gdy jakiegokolwiek czynniki chciałyby ją naruszyć, powinna być zasadniczym warunkiem dopuszczenia go do magistratury sądowej. Kto tej cechy nie posiada, niechaj nie kusi się o zajęcie stanowiska sędziego, a jeżeli je zajął, powinien zmienić teren swojej pracy.

Moc ducha, moc charakteru, zdolność poświęcenia osobistych spraw dla idei, wstręt od serwilizmu i zabiegania o względy władzy stanowią tarczę, od której muszą się odbić wszelkie działania przeciwko niezawisłości sędziowskiej.

Stwierdzenie tego faktu prowadzi do wniosku, że niezawisłość sędziowska w stanie funkcyjnym znajduje oparcie nie tyle w ustawie, która jest jej normalną podstawą, ile w powołaniu na stanowiska w sądownictwie odpowiednich ludzi oraz w należytem zrozumieniu istoty niezawisłości i w bezwzględnem jej przez nich przestrzeganiu.

Wacław Miszewski.